

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Novissima Verba (ποίημα)	Κωστή Παλαμά
‘Ο ‘Ελ. Βενιζέλος ως μεταφραστής του Θουκυδίδου	Θεοδ. Βελλιανίτη
Θουκυδίδου Παράφρασις Δ’	Ευθυερίου Βενιζέλου
‘Απ’ τὰ «Τραγούδια τῆς Ζήλειας»	Μιχ. Αργυρόπουλου
Τὸ Ἰόνιο Θέατρο (Ἀντώνιος Μάτσης)	Μ. Βάλσα
Ίαπωνικά Τραγούδια (μετάφρ.)	Ἀναστ. Σκιαδαρέση
‘Απὸ «τ’Ανέκδοτα» τοῦ Μωρεᾶς (μετάφρ.)	»
‘Ἰντερμέτζο» Χάινε (μετάφρ.)	»
‘Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐν τῇ Γερμανικῇ Λογοτεχνίᾳ	Στ. Λάσκαρη
Φῶς καὶ σκοτάδι (ποίημα)	Μαρίνου Σιγοθέου
Κήπος κοντὰ στὴ θάλασσα (μετάφρ.)	Μιχ. Στασινοπούλου
‘Ἐνα Καραβὶ (διήγημα)	Γεωργ. Πολιτάκη
A Marietta Minotto (ποίημα)	Teodoro Briceos
‘Ελληνικὴ Λαϊκὴ Διακοσμητικὴ Τέχνη	Ἀγγελικῆς Χατζημικαῆ
Γνώμες	Δωρὴ Κουβαρά
Βαρκαρόλα.—Κάποιοι στίχοι (ποίηματα)	Μ. Καλλοναίου
‘Ελληνικὴ Τριωδία (μετάφρ. Ἀναστ. Σκιαδαρέση)	Θεόδωρου Βρίκου
‘Ο Σολωμὸς καὶ ἡ γλῶσσα μας (συνέχεια)	Ν. Β. Τωμαδάκη
‘Απ’ τὰ «Τραγούδια στὴν Ἀγάπην»	Ρίτας Μπουμπή
Μαγδαληνὲς χωρὶς Μετάνοια (ποίημα)	Παν. Τζαννετάτου
Στὸν Αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανὸν (ποίημα)	Παύλου Φλώρου
‘Επτανησιακὰ σημειώματα (Βιβλιογραφία)	Διον. Παπαγιαννόπουλου
‘Ἡ Ἰταλικὴ Φιλολογία καὶ οἱ Νεοὶ	Μαριέττας Μινώτου
Πνευματικὴ Ζωὴ-Βιβλιοκρισίς.—Ἐκδόσεις.—Ἐφημερίδες.—Περιοδικὰ.—Διάφορα.	

Ἰούλιος—Αὐγουστος—Σεπτέμβριος 1929.

Ἀριθ. 28—29—30.—Τὸ τεύχος Δρ. 5.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ 'ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ.,

Ετησία Δραχ. 50
Εξάμηνος » 25
Ετησία Εξωτερικού δολλάρια 2
Εκδοση πολυτελείας τὸ διπλό.

Διευθύντρια : ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

» συντάξεως : ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ

— Τυπώνεται στή Σύρο —
Εμβάσματα, συνεργασία καὶ δι-
ἄλλο σχετικό μετ' τὸ Περιοδικὸ στέλ-
νεται στή Διεύθυνση: *Μαριέττα Μι-
νώτου* Διευθύντριαν « Ἰονίου Ἀνθολο-
γίας » *Ζάκυνθον*.

Ἐξεδόθησαν :

ΖΑΚΥΘΙΝΑ ΑΓΡΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΜΙΝΩΤΟΥ

Βιβλιοπωλεῖον τῆς « Ἑστίας » Ἰω. Κολλάρου

Δραχμαὶ 20.

ΑΘΗΝΑΙ — Σταδίου 50.

Τὸ περίφημο

ΦΩΣΚΟΛΙΑΝΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

(200 σελίδες — 100 εἰκόνες)

Δραχμαὶ 25.

Στέλλεται δωρεάν στοὺς συνδρομητάς μας πού πλήρωσαν τὴν
συνδρομή τους γιὰ τὸ 1929 δρ. 50.

Βιβλιοπωλεῖον Κολλάρου.

ΟΥΓΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ :

ΟΙ ΧΑΡΙΤΕΣ

Δραχμαὶ 15. Μετάφραση καὶ πρόλογος ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ :

Β. Βενιαρέλλη : Ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Βενιζέλου.

Δαμπελέτ : Ἡ Μουσική.

Διον. Ζακυνθινοῦ : Ὁ Λασκαράτος.

Θρ. Καστανάκη : Τὸ Γαλλικὸ ρομάντζο.

Παπαγιαννοπούλου : Ζακυνθινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική.

Στρατῇ Σωμερίτη : Μιά κουβέντα πάνω στὴν Τέχνη.

Ἄρθρα τῶν : Ράδου, Φλώρου, ποιήματα, Παλαμᾶ, Λάδρα, Σκια-
δαρέση κ. ἄ.

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ "ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ & ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ.,

NOVISSIMA VERBA

Ὅλα φεύγουν καὶ μ' ἀφίνουν,
οὔτε πού με χαιρετοῦν,
τὰ ὄνειρα ἓνα κ' ἓνα σβύνουν,
οἱ ἔρωτες πετοῦν.

Τοῦ ἤχου μετὰ τὰ δάχτυλά σου
κυβερνᾷς τὸ λαό.

ὦ! Στοῦ ἐλέους εἶν' ἡ θωριά σου
κόνισμα τὸ ναό.

Σάβανα τὰ πρῶτα χρόνια,
κρύα καὶ τὰ στερνά,
φαντασία, χαρά, συμπόνια,
σκιάντρα ὀλαδιανά.

Τῆς ψυχῆς μου τὰ φεγγάρια
χάνονται ἡ γητιά
πάει, καὶ μήτε ἀφίνει ἀχνάρια
μέσα στὴ νυχτιά.

Μόνο Ἐσὺ σὰ νὰ δειλιάξης
νὰ με χωριστῆς.

Κάθε φεγγαριοῦ μου ἡ χάση,
φέξη φτάνει νὰ σὲ ἰδῶ.

Ποῦ σκορπίσαι; Ποῦ φωλιάσεις;
Δαίμονας; Ποιητῆς;

Μ' ἐσὲ γι' ἄσβυστη ἄλλου πλάση
σβύνομαι ἀπὸ ὧ;

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ *Καλ. Χατμ*

ΗΜΕΡΟΜ. *20.8.85*

ΑΡΙΘ. *36816*

Ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

Όταν ήκουσα ότι ο κ. Ήλευθέριος Βενιζέλος, αποχωρήσας προσωρινώς της πολιτικής κατά το 1920, κατεγίνετο εις την μετάφρασιν τοῦ Θουκυδίδου, ἐσκέφθην ότι διὰ τὰ προβῆ εἰς τοιοῦτο ἔργον, θὰ εἶχε μελετήσει αὐτὸ πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου. Οὕτω μοῦ ἐλύθησαν μερικαὶ ἀπορίαι περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἀνδρός. Φαντάζομαι ὅτι θὰ ἤρξατο μελετῶν τὸν μέγαν ἱστορικόν, ἀφ' ἧς νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν. Διότι ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀριστος τῶν μεταφραστῶν αὐτοῦ Ζευσιππὺς, πρῶτον νὰ μελετήσῃ κανεὶς τὸν Θουκυδίδην καὶ ἔπειτα νὰ τὸν ἀναγνώσῃ, πολὺ περισσότερον φυσικὰ νὰ τὸν μεταφράσῃ. Ὁ Δουκιανὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ Δημοσθένης ἀντέγραψεν οὐτάκις τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἰδίᾳ χειρὶ, ζητῶν εἰς αὐτήν, οὐχὶ τὰ μυστήρια μόνον τοῦ αὐτικοῦ λόγου, οὐτε τὴν τέχνην τῶν ἀπορρητῶν σχέσεων τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς μορφῆς τῆς φράσεως πρὸς τὴν ἐννοίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων.

Τὸ ἔργον τοῦ Θουκυδίδου παρέμεινεν, ὡς λέγει ὁ ἴδιος περὶ αὐτοῦ, «κτῆμα ἐς αἰὶν», ἥτοι διαρκὲς μελέτημα τῶν ἀνθρώπων. Τῷ ὄντι πάντες οἱ μελετῶντες αὐτὸ πολιτικοὶ ἄνδρες, λαμβάνουσιν ὅπως πάντοτε, καὶ σήμερον ἀκόμη, μεγάλα διδάγματα, διότι ὁ Θουκυδίδης, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἱστορικὸς ἐνδιατρίβει εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εἰκονίζει μετὰ δυνάμειος τὰ πάθη, τὰς πλάνους, τὰς προλήψεις, τὰς κακίας, τὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ τὰς μεγάλας πράξεις, τὰς ἀρετάς, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν γενναίον ψυχὴν. Εἰς τὴν ἱστορίαν του ἐκτίθενται πᾶσαι αἱ πράξεις καθ' ὅλα τὰ οὐσιώδη αὐτῶν μέρη, τὰς αἰτίας καὶ τὰς ἀφορμὰς, τὴν πορείαν καὶ τὴν ἐκβασίν των μετὰ τοιαύτης ἀκριβείας, ὥστε, ἐμπνέει τὴν πεποιθήσιν εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα, ὅτι τὸν ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀλήθειαν διὰ μέσου τῶν γεγονότων.

Τὸ βιβλίον τοῦ Θουκυδίδου, ἀναφέρει ὁ Πιεργόβ, οὐτε κατὰ μίαν ἡμέραν ἐγγράσεν ἀφ' ἧς ἐγράφη, διότι καὶ ὁ ἀνθρώπος, τὸν ὁποῖον τόσον σοφῶς ἐσπούδασεν ὁ μέγας ἱστορικὸς καὶ τοῦ ὁποῖου ἐχάραξεν ἀναγλυφικῶς τὴν εἰκόνα, παρέμεινε καὶ σήμερον οἷος ἦτον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Νικίου, μετὰ τῶν αὐτῶν κακιῶν, τῶν αὐτῶν ἀρετῶν, τῶν αὐτῶν παθῶν, τῶν αὐτῶν παραλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς γενναίου ψυχῆς. Οὕτω ὁ Θουκυδίδης παραμένει τὸ αἰώνιον σχολεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ κ. Βενιζέλος ὁρμηθεὶς ἐκ νεανικῆς ἡλικίας εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐπαιδέυθη Φαντάζομαι κατ' ἀκολουθίαν, ὁπόσας νύκτας θὰ κατηγάλλωσε πρὸς μελέτην τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ, ἐν μέσῳ τῶν περιπλοκῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα διετάρασσον τὴν Κρήτην καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅτε ἐνεφανίσθη οὗτος εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνήν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ἐπράξεν ὅτι πάντες οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ τοῦ κόσμου ἐξήγησεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ Θουκυδίδου τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Παρ' ὅσα εἶπεν ἐσχάτως ὁ πρωθυπουργὸς πρὸς τοὺς ἀπερχομένους εἰς ἐκπαιδευτικὸν πλοῦν Ἕλληνας δοκίμους, ὅτι ἀπὸ φύσεως ἔρρεπε πρὸς τὴν θάλασσαν ἀναντιρρήτως ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσαι μὲ τὰς ἀρετάς τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες γίνονται ἡγήτορες λαῶν. Ἡ ἰδιαίτερα δὲ προτίμησις του πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Θουκυδίδου, καὶ ἡ μετάφρασις αὐτοῦ, ὅπως τὸ καταστήσῃ λαϊκὸν κτῆμα, ἀποδεικνύει τοῦτο.

Τὸν κ. Βενιζέλον πολλὰκις ἡ τύχη προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ σταδίου του. Ἡ οἰκογένειά του ἔσχε πολλὰς περιπετείας, συνέπεσε δὲ νὰ γεννηθῇ ὁ Ἕλληνας πολιτικὸς κατὰ τὴν μᾶλλον τρικυμιώδη περίοδον τῆς Κρήτης. Ἦτο μόλις δύο ἔτων ὅταν ἐξεργάσθη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866 καὶ ἡ οἰκογένειά του φεύγουσα μετὰ τῶν νυφιάδων τῶν γυναιοπαίδων, εὔρεν ἄσυλον εἰς τὴν Σύρον. Εἰς τὸν πατέρα του, ὡς μετασχόντα τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, ἡ Πύλη δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα του εἰμὴ μόνον τῷ 1872. Ὁ πατὴρ του τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Λύκειον τοῦ Ἀντωνιάδου, ἐνδοξότατον τότε εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου, ἔπειτα δὲ τὸν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν ἐν Σύρῳ συμπολίτην του γυμνασιάρχην Ψιλάκην, ὅπου ἐπεράτωσε ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν του τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του. Ἡρίστενε πάντοτε. Ἀλλ' ὁ Κυριά-

κος Βενιζέλος ἀσχολούμενος εἰς τὸ ἐμπόριον, οὐδεμίαν διάθεσιν εἶχε νὰ καταστήσῃ τὸν υἱὸν του ἐπιστήμονα. Ἐπιθυμία του ἦτο νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅπως μίαν ἡμέραν διαδεχθῇ αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, πράγματι δὲ παρέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πατρὸς του. Εὐτυχῶς ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἐπαγρύπνει, καὶ ὁ τότε γενικὸς πρόξενος ἐν Χανίοις Γεώργιος Ζυγομαλάς, γνωρίσας τὸν νεαρὸν Βενιζέλον, καὶ καταπλαγείς ἐκ τῆς εὐφυΐας αὐτοῦ, παρήστησεν εἰς τὸν πατέρα του, ὅτι διὰ τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης ἡδίκηει ὅχι μόνον τὸν υἱὸν του, ἀλλ' ὑπέρβει καὶ ἐνὸς μεγάλου πολιτικοῦ ὁργάνου τὴν πατρίδα τὴν Κρήτην. Αἱ ὑποδείξεις αὗται τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου Ἕλληνος, ἔπεισαν τὸν Κυριάκον Βενιζέλον, ὅπως ἀποστείλῃ τὸν υἱὸν του εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν. Ἔτσι ὁ κ. Βενιζέλος ἀφίκετο εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1881 καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Τὰ φοιτητικὰ ἥθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν πολὺ διάφορα τῶν σημερινῶν. Οἱ φοιτηταὶ ἀπετέλουν τότε ἰδιαίτερους κύκλους, κατὰ τὰς κλίσεις δὲ αὐτῶν ἐσχηματίζοντο τοιοῦτοι. Πολλοὶ συνηλικιωταὶ τοῦ κ. Βενιζέλου ἐπεδίδοντο πρὸ πάντων εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν. Εἶχε δὲ σχηματισθῇ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ εἰς τοιοῦτος φοιτητικοφιλογικὸς, ὅστις περιελάμβανε πολλοὺς νέους διαπρέφαντας βραδύτερον εἰς τὰ γράμματα, εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν διοίκησιν. Ἄλλοι τούτων ἐγένοντο βουλευταί, ὑπουργοί, διάσημοι δικηγόροι, διπλωμάται, τραπεζίται, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ παρέμειναν ποιηταὶ καὶ λογογράφοι περιορίσαντες εἰς τὴν σφαῖραν ταύτην τὴν φιλοδοξίαν των. Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον ἐνθυμούμαι τὸν Ἀντώνιον Μάτεσσιν, τὸν Ζαφείριον Μάτσιν, τὸν Γρηγόριον Ξενόπουλον, τὸν Σταματέλον καὶ ἄλλους τινὰς ἑπτανησίους σπουδαστὰς οἵτινες συνερχόμενοι καθ' ἑκάστην, ἀνεγίνωσκον ποιήματα καὶ διηγήματά των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνεφανίζοντο μετὰ τῶν δύο νεαρῶν Κρήτες φοιτηταί, ὁ Κλέαρχος Μαρκαντωνάκης καὶ εἰς ἄλλος, ὅστις ὀνομάζετο Μοάτσος ἢ Σαουνάτσος, δὲν ἐνθυμούμαι ἀκριβῶς τὸ ὄνομα πλέον, διότι δὲν συνέπεσε νὰ τὸν συναντήσω ἔκτοτε κατὰ τὰ διαρρέυσαντα αὐτὰ τεσσαράκοντα πέντε ἔτη. Οὗτοι ὁμίλουν μετὰ θυμασμοῦ περὶ νεαροῦ τινος φοιτητοῦ ἐκ Χανίων τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ὅστις δὲν ἠσχολεῖτο εἰς τὴν σύνθεσιν ποιημάτων ἀλλὰ ἡμέραν καὶ νύκτα κατέτρωγε τὰ συγγράμματα τοῦ Πέτρου Παπαρηγοπούλου, τοῦ Ψαρᾶ, τοῦ Κρασᾶ, τοῦ Στροῦτ, τοῦ Κωστή καὶ παρηκολούθει τὰ μαθήματα αὐτῶν, χωρὶς νὰ μεταβαλῇ, ὅπως ἡμεῖς, εἰς τὸ Καφέ - Τσουράπ, ὅπου καπνίζοντες ναργιλίδες, ἀπηγγέλομεν μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ Χάινε, τοῦ Πούσκιν, τοῦ Δέρμοντωφ καὶ τοῦ Στεκνέτι.

Μίαν ἡμέραν συννητήσαμεν τὸν κ. Βενιζέλον εἰς τὴν ὁδὸν Ἰαποκράτους συνοδούμενον ἀπὸ τοὺς δύο συμπολίτας του φοιτηταί. Ἦτον ἕνας νεανίας εὐθύτης, νῆς, κομπὸς καὶ ὠραιότατος. Τὸ πρόσωπόν του εἶχε ζωηροτάτην ἐκφράσιν, αἱ κινήσεις του ἦσαν ἀρμονικαὶ καὶ ὁμίλει μετὰ πολλῆς ταχύτητος. Τὸ δυστύχημα ἦτο ὅτι ὁ μικρὸς αὐτοῦς φιλογικὸς κύκλος δὲν τοῦ ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ δὲν εἰλκύσθη πρὸς αὐτόν. Κατὰκει, ἂν δὲν μὲ προδίδῃ ἡ μνήμη εἰς τὴν ὁδὸν Ἀραχῶβης, εἰς τὴν οἰκίαν μίᾳς ἀγαθωτάτης Κυρίας Μεταξᾶ, σπανίως δ' ἐξήρχετο τοῦ μικροῦ του σπουδαστηρίου. Δὲν ἀνεμινύετο οὔτε εἰς τὴν τότε πολιτικὴν κίνησιν, ἥτις εἶχεν ἐξαφθῇ ἐκ τοῦ διεξαγομένου πολιτικοῦ ἀγῶνος μετὰ τῶν Τρικούπη καὶ Δελιγιάννη, αἱ δὲ περιφοραὶ τῆς ἐλαίας καὶ τοῦ κορδονίου ὑπὸ τοὺς ἦχους τῶν μουσικῶν ὁργάνων δὲν παρέσυρον αὐτόν, ὅπως ὁλόκληρον τὴν τότε πανεπιστημιακὴν νεολαίαν. Δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἐξῆλθε ἀσκητικὸν βίον, ἀλλ' ὅπως δῆποτε δὲν ἐξῆλθε τὴν συνήθη ἀμερικανὸν φοιτητικὴν ζωὴν.

Κατὰ τὸ 1886 ἔδωκε τὰς διδακτορικὰς τὸν ἐξετάσεις, καθ' ὅς κατέπληξε τοὺς καθηγητὰς ἡ πολυγλωσσία του καὶ ἡ κρίσις του. Περιῆλθε δὲ καὶ εἰς κάποιαν συζήτησιν ἐπὶ ἐρωτήματός τινος τοῦ καθηγητοῦ Ἀλκιβιάδου Κρασᾶ, ἥτις ἀπέδειξεν ὅτι ὁ νεαρὸς Κρῆς, εἶχεν ὑπερπηδήσει κατὰ πολὺ τὸ ὄριον τῶν φοιτητικῶν σπουδῶν. Ἐλαβε τὸν βαθμὸν ἀριστα διότι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος ἀνώτερος, ὅπως τοῦ δοθῇ. Μετὰ τὴν συνήθη τραταρίσματα ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ εἰς τὸ γειτονικὸν ἔατο χαροπλαστεῖον «Κοραῆς», ὁ κ. Βενιζέλος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κρήτην, ἀμέσως δὲ δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολιτικὸν σταθμὸν ὅπερ τὸν ἐσκέπασε μὲ δάφνας.

Δὲν πρόκειται νὰ σκιαγραφῶ ἐνταῦθα τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. Ἀνέφερον καὶ, ὅπερ μοῦ ἀπέμεινεν εἰς τὴν μνήμην ἐκ τῶν χρόνων τῆς ἀνθηρᾶς νεότητος. Ἐπειτα, ὅταν αἱ πρῶται λευκαὶ τρίχες ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰς κεφαλὰς μας, αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι τῆς Ἑλλάδος μᾶς συνήγαγον ἐπὶ ἐτέρου ἐδάφους. Πολ-
λάκις ὁμιλῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ εἰς τὸ Παρίσι, εὐρέθην πρὸ κατα-
πληκτικῶν αὐτοῦ ἀνακοινώσεων, πάντοτε δὲ μετὰ πᾶσαν συνομιλίαν τοῦ ἐπανήρ-
χeto εἰς τὴν μνήμην ἢ πρῶτῃ ἐκείνῃ συνάντησις τῆς ὁδοῦ Ἰπποκράτους, μετὰ
τοῦ ὠραίου νεανίου, ὅστις ἀνέλαβε νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον, ὅπερ ἤρχισεν ὁ
Ἑλληνισμὸς τῷ 1821. Παρέστην καὶ εἰς τὴν γενομένην ὑποδοχὴν αὐτοῦ μετὰ
τὴν ἐκλογὴν του ὡς μέλους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καθ' ἣν ὁ διαρκὴς γραμ-
ματεὺς αὐτῆς, ἐν μέσῳ τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἄν-
θους τῆς διεθνoῦς κοινωνίας τῶν Παρισίων, δὲν εὕρισκεν ἐπαρκεῖς λόγους ὅπως
πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ. Ἐσκεπτόμην δὲ τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅτι ὁποίας χάριτας
ὀφείλει ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν Γεώργιον Ζυγομαλά, ὅστις ἔπεισε τὸν Κυριάκον Βε-
νιζέλον, νὰ μὴν ἐπιμείνῃ ὅπως δημιουργήσῃ ἓνα μέγαν ἴσως ἐπιχειρηματίαν,
τὸν ἄνδρα, ὅστις ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος κατὰ μίαν
ἀπὸ τὰς κρισιμωτέρας ἱστορικᾶς τῆς περιόδου. Ὁ πολιτικὸς χαρακτήρ τοῦ
Ἑλευθερίου Βενιζέλου προφανῶς ἐσφρηγισμένη εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Θουκυδί-
δου, ἐκεῖ δ' ἐμελέτησε τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἀνέλαβε νὰ κυβερνήσῃ,
καὶ εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας του, ἐγνώρισε τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας αὐ-
τῶν. Εἰς τὰς ἡμέρας δὲ καθ' ἃς ἀπεσπᾶσθη τῆς κυβερνητικῆς μερίμνης, πρὸς
τὸν μέγαν ἱστορικὸν ἐστράφη ἢ διάνοια αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν εὗρε τὴν ἐξήγη-
σιν τῶν συμβάντων, τὰ ὁποῖα καὶ ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι ἐζητήσαμεν μετ' αὐτοῦ.

ΘΕΟΔ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

Δ.

1. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος τὴν ἐποχὴν περίπου πού τὰ σιτάρια στα-
χίζουν, δέκα πλοῖα τῶν Συρακουσίων καὶ ἄλλα τόσα τῶν Λοκρῶν ἐξέ-
2 πλευσαν κατὰ πρόσκλησιν τῶν κατοίκων τῆς Μεσσήνης καὶ κατέλαβαν
τὴν πόλιν ἢ ὁποῖα ὥς ἐκ τούτου ἀποσπᾶσθη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους.
Εἰς τοῦτο προέβηκεν κυρίως, οἱ μὲν Συρακούσιοι διότι ἐθεωροῦσαν
ὅτι ἡ Μεσσήνη εἶνε τὸ κλειδί τῆς Σικελίας καὶ ἐφοβοῦντο μήπως οἱ Ἀ-
θηναῖοι τὴν καταστήσουν μίαν ἡμέραν βάσιν ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιτεθοῦν
ἐναντίον τῶν μὲ ὑπέρτερες δυνάμεις. Οἱ Λοκροί, ἐξ ἄλλου, λόγῳ τῆς ἐχθρας
τῶν ἐναντίον τῶν Ρηγίνων, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκαν νὰ ἐξαντλήσουν διεξά-
γοντες τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν ἀπὸ ξηρᾶς συγχρόνως καὶ ἀπὸ θαλάσσης.
3 Εἶχαν ἄλλωστε εἰσβάλει συγχρόνως οἱ Λοκροὶ μὲ ὄλον τὸν Στρατὸν
τῶν εἰς τὴν χώραν τῶν Ρηγίνων, ἀφ' ἐνὸς διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ
ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῶν Μεσσηνίων, καὶ ἐξ ἄλλου, διότι τοὺς παρακι-
νοῦσαν εἰς τοῦτο καὶ οἱ μεταξὺ τῶν διατρίβοντες Ρηγῖνοι φυγάδες. Δι-
ότι ἀπὸ πολλὴν καιρὸν ἐσπαράσσοντο οἱ Ρηγῖνοι ἀπὸ πατριαστικῆς ἐριδὸς
καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν τότε ν' ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς Λοκρούς, οἱ ὁποῖοι
4 ἔνεκα τούτου ἔτι μᾶλλον ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν. Ἀφοῦ ἐρήμωσαν τὴν
χώραν οἱ Λοκροί, ἀπέσυραν τὸν στρατὸν τῶν τῆς ξηρᾶς. Ἀλλὰ τὰ πλοῖα
ἐξακολουθοῦσαν νὰ φρουροῦν τὴν Μεσσήνην. Οἱ σύμμαχοι ἄλλωστε ἐ-

ξώπλιζαν καὶ ἄλλην μοῖραν στόλου, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς
τὸν λιμένα τῆς πόλεως αὐτῆς ὡς εἰς ὀρμητήριον καὶ νὰ διεξαγάγῃ ἅπ' ἐ-
κεῖ τὸν πόλεμον.

2. Τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως, πρὶν ὠριμάσουν τὰ σιτά-
ρια ὁ συμμαχικὸς στρατὸς τῶν Πελοποννησίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ
βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγίδος, υἱοῦ τοῦ Ἀρχιδάμου, εἰσέβαλεν
εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀφοῦ ἐστρατοπέδευσαν ἄρχισαν νὰ ἐρημώνουν τὴν
2 χώραν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξ ἄλλου ἀπέστειλαν εἰς τὴν Σικελίαν τὰ σαράντα
πλοῖα ποῦ ἐτοίμαζαν καὶ τοὺς ὑπολοίπους δύο στρατηγούς, τὸν Εὐρυμέ-
δοντα καὶ τὸν Σοφοκλῆ (καθόσον ὁ τρίτος, ὁ Πυθόδωρος, εἶχε φθάσει
3 προηγουμένως εἰς Σικελίαν). Εἰς τοὺς στρατηγούς ἔδωκαν συγχρόνως δι-
αταγὴν ὅταν περνοῦν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν νὰ φροντίσουν καὶ διὰ τοὺς κα-
τοίκους τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι ἐληστεύοντο ἀπὸ τοὺς φυγάδας καὶ εἶχαν
καταφύγει εἰς τὸ ὄρος. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τελευταίων εἶχαν στείλει
καὶ οἱ Πελοποννήσιοι στόλον ἐξήντα πλοίων καὶ, ἐπειδὴ ἐπικρατοῦσε
μεγάλῃ πείνᾳ εἰς τὴν πόλιν, ἤλπιζαν ὅτι θὰ γίνουν εὐκόλως κύριοι τῶν
πραγμάτων. Ὁ Δημοσθένης, ὁ ὁποῖος ἀφότου ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἀ-
καρνανίαν ἦτον ἰδιώτης ἐξουσιοδοτήθηκε κατ' αἵτησίν του ἀπὸ τοὺς Ἀ-
θηναίους, νὰ χρησιμοποιοῖσιν, ἐὰν θέλῃ, τὴν μοῖραν τῶν σαράντα πλοίων,
τὸν καιρὸν ποῦ θὰ ἔπλεε γύρω ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

3. Ὡς ἐκ τούτου ὅταν κατὰ τὸν πλοῦν ἔφθασαν εἰς τὰ παράλια τῆς
Λακωνικῆς καὶ ἔμαθαν ὅτι ὁ στόλος τῶν Πελοποννησίων ἦτον ἤδη
εἰς τὴν Κέρκυραν ὁ Εὐρυμέδων καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἤθελαν νὰ σπεύσουν ἐ-
κεῖ, ὁ Δημοσθένης ὁμοῦς ἐπέμενε νὰ προσεγγίσουν πρῶτον εἰς τὴν Πύ-
λον, καὶ νὰ μὴ συνεχίσουν τὸν πλοῦν, παρ' ἀφοῦ κάμουν ἐκεῖ ὅτι ἐπέβα-
λαν οἱ περιστάσεις. Ἀλλ' ἐνῷ ἐκεῖνοι ἀντέλεγον, ἐσηκώθη κατὰ τύχην
2 κακοκαιρία, ἡ ὁποία παρέσυρε τὰ πλοῖα εἰς τὴν Πύλον. Ὁ Δημοσθένης
ἐπέμενε νὰ κατασκευάσουν ἀμέσως ὄχυρῳμα ἐκεῖ λέγων ὅτι μὲ τὸν σκο-
πὸν αὐτὸν ἐσυνώδενε τὸν στόλον, καὶ τοὺς ἔδειχνε ὅτι ὑπῆρχαν ἀφθονα
ξύλα καὶ πέτρες καὶ ὅτι τὸ μέρος ἦτο ἐκ φύσεως ὄχυρόν καὶ ἀκατοίκητον
καὶ τὸ ἴδιον καὶ ἱκανὴ ἀπόστασις πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Ἡ Πύλος τῶντι
τὴν ὁποίαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὀνομάζουν Κορυφάσιον, κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐ-
3 δάφους τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὴν Σπάρτην τετρακόσια
περίπου στάδια. Οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀπήντησαν ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν Πε-
λοπόννησον πολλὰ ἀκατοίκητα ἀκρωτήρια τὰ ὁποῖα εἰμπορεῖ νὰ κατα-
λάβῃ, ἐὰν θέλῃ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν πόλιν εἰς ἔξοδα. Ἀλλ' εἰς τὸν Δημο-
σθένη ἐφαίνετο ὅτι ἡ θέσις αὕτη παρουσιάζει πλεονεκτήματα ἐντελῶς ἐ-
ξαιρετικά. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ πέραν λιμὴν, ἐθεωροῦσεν ὅτι οἱ
Μεσσηνιοὶ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ παλαιοὶ κύριοι τοῦ μέρους καὶ ὠμιλοῦσαν
τὴν ἰδίαν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους διάλεκτον, εἰμποροῦσαν, χρησιμοποιοῦ-
συντες αὐτὸ ὡς ὀρμητήριον νὰ τοὺς προσξενοῦν μεγάλας ζημίαι καὶ θὰ εἴ-
ναι συγχρόνως ἀξιόπιστοι φρουροὶ τῆς θέσεως.

4. Ἐπειδὴ ὁμως οὔτε τοὺς στρατηγούς εἰμποροῦσε νὰ πείσῃ οὔτε τοὺς στρατιώτας, μολονότι ἀνεκοίνωσεν ἀκολούθως τὰ σχέδιά του καὶ εἰς αὐτοὺς μὲ τὸ μέσον τῶν Ἀξιωματικῶν ἔμεναν ἐκεῖ ἀδρανοῦντες, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ἦταν ἀκατάλληλος διὰ πλοῦν, ἕως ὅτου οἱ στρατιῶται ἀηδίασαν νὰ μένουν ἀργοὶ καὶ τοὺς ἤλθε ἡ ζωηρὰ ἐπιθυμία νὰ μοιρασθοῦν γύρω ἀπὸ τὴν θέσιν καὶ νὰ συμπληρώσουν μὲ τεχνικὰ ἔργα τὴν φυσικὴν ὀχυρότητα
2 τῆς. Καὶ ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται μὲ τὰ σωστά τους, καὶ μολονότι δὲν εἶχαν ἐργαλεῖα πρὸς κατεργασίαν τῶν λίθων, τοὺς ἐξέλεγαν ὁμως ἕνα πρὸς ἕνα καὶ τοὺς ἐτοποθετοῦσαν ὅπως καθέννας ἐτύχαινε νὰ προσαρμόζεται. Καὶ ὅπου-
δήποτε ὑπῆρχεν ἀνάγκη πηλοῦ, δι' ἑλλειψιν πινακίων, τὸ μετέφεραν μὲ τὴν ῥάχιν των, κύλτοντες εἰς τρόπον ὥστε νὰ συγκρατῇται καλλίτερα
3 καὶ συμπλέκοντες τὰ χέρια ἀπὸ πίσω διὰ νὰ μὴ χύνεται. Καὶ μὲ κάθε τρόπον ἐβιάζοντο νὰ προλάβουν νὰ συμπληρώσουν τὰ πλέον ἀδύνατα μέρη, πρὶν ἔλθουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τοὺς ἐπιτεθοῦν. Διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς θέσεως ἦταν ἐκ φύσεως ἰσχυρὸν ὥστε δὲν εἶχεν καμμίαν ἀνάγκην ὀχυρώσεως.

5. Ἀλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔτυχε νὰ τελοῦν τότε κάποια πανήγυριν καὶ ἐκτὸς τούτου ὅταν ἔμαθαν τὴν εἰδησιν δὲν ἐπῆραν τὸ πρᾶγμα ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν διότι ἐπίστευαν ὅτι εἴτε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θ' ἀντίστα-
θοῦν καθόλου ὅταν τοὺς προελάσουν ἐναντίον των εἴτε οἱ ἴδιοι θὰ εἰ-
μπορέσουν εὐκόλως νὰ καταλάβουν τὴν θέσιν διὰ τῆς βίας. Καὶ ἡ ἀ-
πουσία ἄλλωστε τοῦ στρατοῦ των εἰς τὴν Ἀττικὴν, συνετέλεσεν ἐν μέρει
εἰς τὴν καθυστέρησίν των.

2 Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ εἰς διάστημα ἑξῆ ἡμερῶν ὠχύρωσαν τὴν θέσιν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς καὶ ἰδίως εἰς τὰ σημεῖα ποῦ ἦτον ἀνάγκη, ἄφησαν πρὸς προστασίαν τῆς τὸν Δημοσθένη μὲ πέντε πλοῖα, καὶ μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στόλου ἐπέσπευσαν τὸν πλοῦν των πρὸς τὴν Κέρ-
κυραν καὶ τὴν Σικελίαν.

6. Ὁ Πελοποννησιακὸς στρατὸς ποῦ εὗρίσκετο εἰς τὴν Ἀττικὴν εὐθὺς ὡς ἤκουσαν τὴν κατάληψιν τῆς Πύλου, ἔσπευσαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ ἴδια, διότι ὁ βασιλεὺς Ἀγίς καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐθεωροῦσαν ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς Πύλου ἦτο ζήτημα ζωτικοῦ δι' αὐτοὺς ἐνδιαφέροντος ἕξ ἄλλου διότι ἡ εἰσβολὴ εἶχε γίνεαι πολὺ ἐνωρίς, καὶ τὰ σιτάρια ἦσαν ἀκόμη χλωρά, ὥστε δὲν εἶχαν ἐπαρκὴ τροφὴν διὰ τοὺς στρατιώτας, καὶ τέλος διότι ἐπῆλθε μεγάλη κακοκαιρία, ἀσυνήθης διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ ἔτους,
2 ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑπέφεραν πολὺ. Εἰς τρόπον ὥστε συνετέλεσαν νὰ ἐπι-
σπεύσουν τὴν ἐπάνοδόν των καὶ ν' ἀποβῇ ἡ εἰσβολὴ αὐτὴ συντομωτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην. Τρόντι δέκα πέντε μόνον ἡμέρες ἔμειναν εἰς τὴν Ἀτ-
τικὴν.

7. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Σιμωνίδης συγκεν-
τρώσας ὀλίγους Ἀθηναίους ἀπὸ τίς φρουρὰς καὶ πολλοὺς συμμάχους τῶν
μερῶν ἐκείνων, κατέλαβε διὰ προδοσίας τῶν κατοίκων τὴν ἐπὶ τῆς Χαλ-

κιδικῆς κειμένην Ἡϊόνα, ἀποικίαν τῶν Μενδέων καὶ ἐχθρὰν τῶν Ἀθη-
ναίων. Ἀλλ' οἱ Χαλκιδεῖς καὶ οἱ Βοττιαῖοι ἔσπευσαν πρὸς βοήθειάν τῆς
καὶ ὄχι μόνον τὸν ἐξετόπισαν ἀλλὰ καὶ ἔχασε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἄνδρας του.

(Ἀκολουθεῖ).

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΕΙΑΣ

ΤΟ ΠΟΔΙΣΜΑ

Ἀνθρῶπε! Μὴ θαρρεῖς τὴ θέλησί σου
ἀφέντρα τοῦ κορμιοῦ σιδηροχέρα·
Τιμόνι ὁ Νοῦς γερὸ· μὰ συλλογίσου
καὶ τῆς καρδιᾶς ξοπίσω τὴ φοβέρα.

Πέλαο ἢ Ἀγάπη ὡς πέρα· καὶ πειδὸ πέρα
κι' ἀνέγγιχτο ἀπ' τὴ μαύρη συλλογὴ σου
τῆς Λήθης τὸ Νησί· κι' ὀλοῦθε ξέρα
καὶ βράχια· καὶ ν' ἀρράξῃς ἀπελπίσου!

Καὶ τὸ κορμὶ κουφάρι, ποῦ χτυπᾷ
καὶ τὸ ρημάζει κι' ἄβουλο τὸ σέρνει
ὁ Σίφουνας τῆς Ζήλειας, ποῦ τὸ δέρνει.

Πόδισε! Καὶ ἡ καρδιά σου ἂν ἀγαπᾷ,
φύγε ἀπ' τὴν μπόρα, ψάχνοντας λιμάνι
γαλήνης, μπᾶς κι' ἡ ὁργὴ τῆς ξεθυμάνῃ...

Ο ΙΣΚΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Καὶ μὴν εἰπῇς ποτέ σου: — Θὰ σέ σβύσω
Εἰκόνα τῆς Ἀγάπης πεθαμένη!
Τὸ χρῶμα σβῆς, μὰ μένει πάντα ὀπίσω
τὸ χάραγμα τῆς ὄψης, ποῦ δὲν βγαίνει.

Καὶ κυνηγᾷ σε, σὰν ὄσκιᾶ στὸν ἴσο
τὸ δρόμο, ποῦ ἡ ψυχὴ σου τὸν διαβαίνει
μὲ βῆμα τάχα ἀπὸ, παλλικαρίσο,
μὰ ποῦ μονάχα ὁ φόβος τὸ μακραίνει.

Κι' ὅπου βρεθῇς κι' ὅπου σταθῇς καὶ πᾶς,
πλάι σου Ἐκείνη: Παναγιά, δουλειά, τουφέκι,
βιβλίο, πάντα πλάι σου πυραστέκει.

Καὶ μὴν εἰπῇς πῶς δὲν τὴν ἀγαπᾷς!
Ἄν θές νὰ τήνε σβύσῃς, πρὶν — στοχάσου —
σβύσῃς καὶ σύ, μαζὺ μὲ τὴ καρδιά σου...

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σμύρνη 19...

Μ. ΒΑΛΣΑ

ΤΟ ΙΟΝΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ

(1794 — 1875)

Μοναχογιός οικογένειας άστικής (*) τής Ζάκυνθος ο Μάτεσις, παρά τή συνήθεια τής εποχής του, δέν άφησε τήν πατρίδα του για νά τελειώσει τις σπουδές του στην Εύρώπη. Κάτω άπό τήν Ένετική τρομοκρατία με χίλιες δυσκολίες κατορθώνει νά σπουδάσει τά Έλληνικά (1), και μόνο ή λεπτομέρεια αυτή φτάνει νά μάς κάμει νά συμπαθήσουμε έναν άνθρωπο, πού χωρίς καμιά βοήθεια, με μόνη του τή *θέληση* και τήν αγάπη του στη μελέτη, κατώρθωσε νά μορφωθεί τελείως, για νά γίνει άργότερα ο συγγραφέας του *Βασιλικού*. Δέν παραμελεί τις επιστήμες, ασχολείται με τή φυσική και τά μαθηματικά και σιγά-σιγά τελειοποιείται στην Ίταλική γλώσσα και φιλολογία. Διαδέχεται τόν πατέρα του στη θέση δημοτικού σύμβουλου τής Ζάκυνθος κι' ή δεξιότητ του στη διαχείρηση τών υποθέσεων τού Δήμου στάθηκε παροιμιώδης. Άναφέρουν μάλιστα ότι πολλές φορές τού δόθηκεν άφορμή νά δείξει μπρός στις άγγλικές άρχες τής κατοχής τή σταθερότητά του πού τίποτα δέν ισοφάριζε έκτός άπό τό γλυκό του χαρκτήρα. Ή ζωή του είναι μιá διαρκής υπηρεσία στην πατρίδα του (2).

Τό άτομό του ήταν άρκετή έγγύηση για τή σπουδαιότητα και τήν επιτυχία κάθε υποθέσεως στην όποία λάβαινε μέρος. Τίμιος άνθρωπος μ' όλη τή σημασία τής λέξεως. Πέθανε 81 χρονών στη Σύρο όπου είχε πάει για νά δει τό γιό του, πού τόν προσκάλεσε. Ή τελευταία του επιθυμία ήταν νά ξαναδει τήν πατρίδα του, άπ' όπου είχε φύγει με λύπη, αλλά πέθανε λίγους μήνες πριν άπό τήν εποχή πού λογάριαζε νά γυρίσει.

Τό έργο του Μάτεσι είναι έργο καλαίσθητου έρασιτέχνη. Δέν ήταν λόγιος άπό επάγγελμα. Μερικά ποιήματα χωρίς αξιώσεις, πού άπ' αυτά λίγα Ιταλικά, κι' ο *Βασιλικός* αποτελούν όλη (3) τή φιλολογική του εργασία. Τό ποιητικό του έργο είναι πενιχρό, αλλά τό μοναδικό θεατρικό

(*) Σημ. Ι. Α. — Ή οικογένεια Μάτεσι κατάγεται άπό πολεμιστές πού διακρίθηκαν στους πολέμους Βενετών και Τούρκων. Στη Ζάκυνθο εγκατεστάθηκε άπό τήν Πελοπόννησο στις άρχες τού 16ου αιώνα κι' εγράφηκε στο *Χρυσό Βιβλίο* τών ευγενών στά 1580. Τό οικόσημο τής οικογενείας παριστάνει ποταμόν με τρία μάτια, πού κατά οικογενειακήν παράδοση σημαίνει τόν ποταμό «Μάτι» στη Βόρειον Άλβανία, όπου είναι ή πανάρχαια κοιτίδα τού οίκου τής γενεάς Μάτεσι.

(1) Κατά τό διάστημα τής Ένετικής κατοχής δέν υπήρχαν σχολεία Έλληνικά στά Έφτάνησα. Τό πρώτο σχολείο τής Ζάκυνθος χρονολογείται άπό τά 1806.

(2) Μεταξύ τών άλλων εργάστηκε για τό όρφανοτροφείο και τό ένεχυροδανειστήριο.

(3) Δέν αναφέρουμε μερικές μεταφράσεις του τού Εύριπίδη, Βιργιλίου, Κικέρωνος, Μίλτωνος, Βολταίρου και τού *Τιμολέοντος* τού Ζαμπέλιου στα Ιταλικά.

πού σημειώνει σταθμό στην ιστορία τού νεοελληνικού θεάτρου. Γραμμένο κατά τήν πιό στείρα περίοδο τής δραματικής παραγωγής στην Ελλάδα ο *Βασιλικός* τιμά τή νεοελληνική φιλολογία. Χωρίς προκατάληψες και υπερβολές μπορεί νά θεωρηθεί ένα σκηνικό άριστούργημα. Ο Μάτεσις γράφοντάς τό επεδίωκε διπλό σκοπό: νά κάμει έργο ιστορικού και συγχρόνως δραματικού συγγραφέα. Οά δούμε πιδ κάτω πώς πέτυχε δλό-τελα στην προσπάθειά του τελείως.

Άς εξετάσουμε πρώτα τήν ιστορικήν άποψη πού θά μάς βοηθήσει νά καταλάβουμε τό δραματικό «ήθος». Δίνουμε τό λόγο στόν Ξενόπουλο συμπατριώτη τού ποιητή και φυσικά κατάλληλο για νά μάς δώσει μιάν ιστορική ιδέα για τήν κοινωνία τής Ζάκυνθος στις άρχες τού 18ου αιώνα, εποχής πού εξελίσσεται ή υπόθεση τού *Βασιλικού*:

«Ήτο τότε ή δεύτερα περίοδος τής Ένετοκρατίας, ή εποχή τής παρκαμής, όταν ήρχισε πλέον νά πτωχεύη, νά δρανθή και νά βαίνει προς τήν κατάλυσιν ή Μεγάλη Δημοκρατία. Είς τήν Ζάκυνθον, όπως και είς όλας τās νήσους τās υπό τήν σημαίαν τού Αγίου Μάρκου, εισήχθησαν ήδη αί καταχρήσεις τών όποιών ή άπαισία μνήμη απέσβεσε τήν εκ τών προτέρων ευεργεσιών, ο Ένετός προβλεπτής, πτωχός και διεφθαρμένος ευπατριδίσκος στελλόμενος είς τās κτήσεις διά νά πλουτίση, επώλει τήν δικαιοσύνην του είς τόν πλειοδοτούντα και υπέβαλπε τās μεταξύ τών ευγενών έριδας διά νά γίνωνται έγκλήματα και νά έχη πάντοτε επικερδείς υποθέσεις. Ή ψυχορραγούσα μητρόπολις άφ' έτέρου ήνείχετο και έπεδοκίμαζε τήν διαγωγήν ταύτην, να διά τής διαιρέσεως και τού έμφυλίου τούτου σπαραγμού διατηρή τās κτήσεις, τās όποιās δέν διέθετε πλέον δυνάμεις σπαραγμού διατηρή τās κτήσεις, τās όποιās δέν διέθετε πλέον δυνάμεις να συγκρατήση διά τής βίας. Βαθμηδόν ή διαφθορά εξετάθη είς όλα τά στρώματα και είς όλους τούς κλάδους. Οι στρατιώται οι έντεταλμένοι τήν τάξιν έδεικνυσον τήν μεγαλειέταν άδιαφορίαν ως προς τήν καταδίωξιν τών ενόχων. Έτελείτο φόνος είς τήν μίαν όδόν και αυτοί έπεριπάτουں είς τήν άλλην άργά και ροφώντες τās πίπας των. Ο Καντοσελέρης τού Πρεβεδού- άλλην άργά και ροφώντες τās πίπας των. Ο Καντοσελέρης τού Πρεβεδού-ρου έγραφεν άπροκαλύπτως προς τόν πλούσιον άρχοντα, τόν ένοχοποιού- μενον είς καμμίαν δολοφονίαν- ότι ήδύνατο αν ή εκλαμπρότης του ευη- ρεστείτο νά πληρώση τό ανάλογον ποσόν και νά ένοχοποιήσουν άλλον πτωχόν και άπροστάτευτον. Τά μίσση ήσαν υπέρτατε εξημμένα, ή άδικία πτωχόν και άπροστάτευτον. Τά μίσση ήσαν υπέρτατε εξημμένα, ή άδικία της μορφής άκαταδίωκτον οι μπάβοι τών ευγενών περιεφέροντο και ενήρ- τας μορφής άκαταδίωκτον οι μπάβοι τών ευγενών περιεφέροντο και ενήρ- γουν κατά τās σκληράς οδηγίας τών κυρίων των. Και εάν τῷ μέσῳ του χάους τούτου εύρίσκετο και προβλεπτής τίμιος και εξήτει νά εφαρμόση δικαιοσύνην ή νά εισαγάγη φιλοπροόδους νεωτερισμούς, έν σώματι. Όλοι οι ευγενείς — σύμφωνοι μεταξύ των κατά τούτο και φίλοι προς στιγμήν — άνε- φέροντο και τόν άπεμάχυναν. Έχοντες ανάγκην νά κακουργήσωσι και νά μνηστεύωνται και άντιθέμενοι εξ ένότικτου προς πάντα νεωτερισμόν, τί τόν ήθελον τόν Πρεβεδοορον, ο όποιος φέρ' είπείν κατεδίωκε τούς μπάβους

Σ. Θ. ΛΑΣΚΑΡΗ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἡ καταπληκτικὴ θέσις ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις κατέλαβεν ἐν τῇ Γερμανικῇ λογοτεχνίᾳ κατὰ τὸ α'. ἡμισυ τοῦ 19. αἰῶνος ὀφείλεται μὲν κυρίως εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ἐξάπλωσιν τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ἰδίᾳ παρὰ τοῖς διανοουμένοις, διαρκούντος τοῦ Ἀγῶνος, εἶνε ὅμως καὶ ἐν μέρει συνέπεια τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἔδειξαν Γερμανοὶ διηγηματογράφοι καὶ ποιηταὶ διὰ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ 21 χρόνους, ἰδίᾳ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς, μεσοῦσης τῆς 19. ἑκατονταετηρίδος, αἱ ἑλληνικαὶ σπουδαὶ καὶ ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τέχνης ἐγένοντο τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας⁽¹⁾, παραγκωνίσασαι τὴν ἕως τότε κυρίαρχουσαν πανταχοῦ μελέτην τῆς λατινικῆς.

Ὑπὸ τὴν ἐπίρροιν τῶν κλασσικῶν σπουδῶν διάφοροι διηγηματογράφοι ἐξέλεξαν τὴν Ἑλλάδα ὡς τόπον ὑποθέσεως τῶν ἔργων των.

Ὁ πρῶτος Γερμανὸς μυθιστοριογράφος, ὅστις ἡσχολήθη διεξοδικῶς μὲ τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, εἶνε ὁ Heinse (1746—1803) εἰς τὸν Ardinghello, οὗτινος οἱ ἥρωες μεταβαίνουν εἰς τὰς ἑλληνικὰς νήσους μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὠραίων αὐτῶν τόπων ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Ardinghello ἐγράφη τὸ 1785, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ὁρλόφ, ἣτις ἐνέπνευσε καὶ δύο ποιητάς, τὸν Michaelis (1746—1772) εἰς τὸ Russisches Kriegslied zur See, καὶ τὸν Willamow (1736—1776) ἐπὶ μακρὸν ζήσαντα ἐν Ρωσίᾳ εἰς τὸ Abschiedslied der Russischen Flotte im Julius 1770.

Πολὺ γνωστότερος ὅμως τοῦ Heinse ἀπέβη ὁ Hölderlin (1770—1843) μὲ τὸ ὑπὸ τύπον ἐπιστολῶν μυθιστόρημα τοῦ Hyperion, ὅπου περιγράφονται πολεμικοεὐδυσιακὰ ἐπεισόδια τῆς διαμονῆς τοῦ ἥρωος τοῦ μύθου ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὸ ὅποιον παρέμεινεν ἐν τῶν ὠραιότερων ἔργων τὰ ὅποια παρήγαγεν ἡ Γερμανικὴ διηγηματογραφία τοῦ 19. αἰῶνος. Ὁ Hölderlin ἔγραψε καὶ διάφορα ποιήματα σχετικὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, (ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον Distichen und Sprüche συλλογῇ), μετέφρασε δὲ καὶ δράματα τοῦ Σοφοκλέους καὶ ᾧδὰς τοῦ Πινδάρου.

Ἐκ τῶν λοιπῶν διηγηματογράφων τοῦ 1800 οἵτινες ἡσχολήθησαν μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀναφέρονται ἀκόμη τὸν Benkowitz (1764—1807) μὲ τὸ Zauberer Anghelion in Elis, περιγράφοντα φανταστικὰς περιπετείας νεαροῦ βρεταννοῦ ἐν Ἑλλάδι, τὸν Halem (1752—1819) οὗτινος διηγήματα τινὰ τῆς συλλογῆς Blüten und Trümmern διαδραματίζονται ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ τὸν Kotzebue (1761—1819) μὲ τὸ θεατρικὸν τοῦ ἔργου Die Ruinen von Athen, οὗτινος ἡ μεγάλη ἐπιτυχία ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὴν συνοδεύουσαν αὐτὸ μουσικὴν συνέθεσεν ὁ μέγας Μπετόβεν (1811).

(1) Ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἔργων τοῦ Βίκελμανν.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὄν, ὡς εἴπωμεν, σημεῖοι ὁ 19. αἰὼν, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γραφῶσι καὶ διάφοροι σάτυροι. Ἡ γνωστότερα καὶ εὐφρεστέρα αὐτῶν εἶναι ἡ τοῦ Julius von Voss, (1768—1832), Die Griechheit, ἱστορία βαρῶνου ὅστις ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του διὰ πᾶν τὸ ἑλληνικὸν ἀποφασίζει νὰ ἐξελληνίσῃ ὀλέκκληρον τὴν ἐξοχικὴν του ἑπαυλιν, φυτεῦν ἐλαιόδενδρα, μετονομάζων «Ἰλισσὸν» τὸ ποτάμιον τοῦ μύλου καὶ «Κυνόσαργες» τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου, ἐνδύων τοὺς χωρικοὺς μὲ ἑλληνικὰς περιβολὰς καὶ ζητῶν νὰ συνεννοηθῇ λαμβανὼς μετὰ τῶν ἀμαθῶν ὑπηκόων του.

Πάντων τούτων ὅμως πολὺ μεγαλύτεραν ἐπίρροιν ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς φιλελληνικῆς λογοτεχνίας τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ μέγας Γκαίτε, διὰ τῆς μεταφράσεως δημοτικῶν τινῶν ἑλληνικῶν ἀσμάτων (ἐξ ἐν ὅλῳ), ἅτινα ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον Neugriechische Epirotische Heldenlieder, ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον, ἀρχομένου τοῦ 1823, ἐν τῷ 4ῳ τόμῳ τοῦ Kunst und Altertum. Ταῦτα ἐπηκολούθησαν τὸ 1824 τὸ Charon (αὐτόθι, τ. ε') καὶ τὸ 1827 τὰ Neugriechische Liebeskolien, ἀπομιμήσεις μικρῶν νεοελληνικῶν ἑρωτικῶν τραγουδιῶν. Αἱ μεταφράσεις αὗται τοῦ Γκαίτε, ἰδοῦσαι τὸ φῶς ἀρχομένου τοῦ Ἀγῶνος, ἐκίνησαν τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐσχολιάσθησαν ἐγκωμιαστικῶς ὑφ' ὀλοκληρίου τοῦ τύπου. Ἀπὸ καθαρῶς μεταφραστικῆς ἀπόψεως ὁ Γκαίτε ἴσως νὰ ὑφίσταται ἐνίοτε ἀρκετὰ τοῦ πρωτοτύπου, κατάρθρωσεν ὅμως νὰ τηρήσῃ τὸν ἰδίον ρυθμὸν. Ἐὰν δὲ ἀναλογισθῇ τις τὸ παγκόσμιον κύρος τοῦ μεγαλυτέρου ποιητοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ ὅποιαν ὑπηρεσίαν οὗτος παρέσχεεν ἡμῖν διὰ τῶν ἐν λόγῳ μεταφράσεων, στρέψας τὴν προσοχὴν τῶν διανοουμένων πρὸς τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα.

**

Ὁ ἀριθμὸς τῶν διαρκούντων τοῦ Ἀγῶνος ἀσχοληθέντων μὲ τὴν Ἑλλάδα Γερμανῶν ποιητῶν, διηγηματογράφων καὶ θεατρικῶν συγγραφέων εἶνε μέγας, ἀτυχῶς ὅμως, ἐν τῷ συνόλῳ καὶ πλὴν ἐξαιρέσεων, τὰ ἔργα των εἶνε μέτρια ὥστε νὰ δύναται τις ἀνευ ὑπερβολῆς νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ πᾶν εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογον τοῦ ποιοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐξαιρέσεων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσι τὰ Lieder der Griechen τοῦ Wilhelm Müller (1794—1827)⁽¹⁾ τὰ «τραγοῦδια τῶν Ἑλλήνων» ἤρχισαν ἐκδιδόμενα ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ ἀγῶνος (τὰ δέκα πρῶτα ἔδημοσιεύθησαν εἰς τεύχος τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1821), σχεδὸν δὲ κατ' ἔτος, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ, νέον τεύχος αὐτῶν ἐβλεπε τὸ φῶς. Ἀλλ' ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία των δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὸ ὅτι, ἐμπνεόμενα ἐκ

(1) Περὶ τοῦ Μύλλερ εἶχον ἐδημοσιεύσει, ἐπ' ἐνκαίριᾳ τῆς ἐκατοστῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου του, δύο ἄρθρα ἐν τῷ Messenger d'Athènes τῆς 19—20 Σεπτεμβρίου 1927 καὶ τῇ «Πολιτείᾳ» τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1927.

των γεγονότων της ημέρας⁽¹⁾, ἐνεύχον τὸ πλεονέκτημα της ἐνιμερότητος. Ὁ Μύλλερ, ἀν. καὶ οὐδέποτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατώρθωσε τόσον καλὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος τοῦ 21 ὥστε εἰς τὰ *Τραγούδια* του, δίδων τὸν λόγον εἰς αὐτοὺς τοὺς ἥρωάς του, νὰ προσεγγίῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πράγματι οὗτοι εἶνε οἱ ἀφηγούμενοι τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των, τὸν πόνον των καὶ τὰς ἐλπίδας των, τοὺς ἀγῶνας των κατὰ τὸν Τούρκων. Καὶ αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ κύριον προσὸν τὸ ἀποθανάτισαν τὰ *Lieder der Griechen*, ἐνῶ ἄλλοι φιλέλληνες ποιηταί, παρὰ τὴν φιλογρηκὴν των ἴσως ἀξίαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συνταυτισθῶσιν, ὡς ὁ Μύλλερ, πρὸς τοὺς ἥρωας τῶν στίχων των καὶ νὰ δώσωσι τὴν ζωντανὴν ἐντύπωσιν ἣν αὐτοὶ κατῴρ-
θωσε νὰ μᾶς δώσῃ.

Πλὴν τῶν *Griechenlieder*, ὁ Μύλλερ ἐδημοσίευσεν τὸ 1826 *Kleine Liebesreime aus den Inseln des Archipelagus*, διςτιχα καὶ τετρά-
στιχα, κατ' ἀπομίμησιν ἐρωτικῶν νεοελληνικῶν τραγουδιῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ὁ ποιητὴς ἔγραψεν ἰδικούς τοῦ στίχους, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπο-
μακρυνθῇ πολὺ τῶν πρωτοτύπων, ὧν διετήρησε τὴν χάριν καὶ τὸν δημῶδη χαρακτήρα. Εἰς τὸν Μύλλερ ὀφείλεται τέλος καὶ ἡ γερμανικὴ μετάφρασις τῆς συλλογῆς τῶν *Chants populaires de la Grèce Moderne* τοῦ Fauriel.

Ἀμέσως μετὰ τὸν Μύλλερ νομίζομεν ὅτι δεόν νὰ ἀναφέρωμεν τὰ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐμπνευσθέντα ποιήματα τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. (1825—1848), τριάκοντα δύο ἐν ὅλῳ τὸν ἀριθ-
μόν.⁽²⁾ Καὶ περὶ μὲν τῆς ποιητικῆς των ἀξίας μὲ πολὺ ὀλίγον θαυμασμὸν ἐκφράζονται σήμερον οἱ συμπατριῶταί του, τὴν ἐποχὴν ὅμως ποδ' ἐδημο-
σιεύθησαν δι' ἡγεῖραν παρ' ὀλοῖς τοῖς φιλέλλησι ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν, δημοσιευθέντα ἐν μέρει εἰς στιγμὴν ἀκόμη καθ' ἣν τὰ Ἀνακτοροῦλια ἡ-
κιστα συμπαθῶς διέκειντο πρὸς τὸν Ἀγῶνα, οἱ δὲ φιλέλληνες συγγραφεῖς συνήντων, ἀλλαχοῦ τῆς Γερμανίας, πλείστας ὥσας δυσκολίας, ἐκ μέρους τῆς λογοκρισίας διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἄδειαν τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἔργων των.

Τρεῖς εὐγενεῖς γυναικεῖας ψυχὰς ἐνέπνευσεν εὐθύς ἔξ ἀρχῆς ἡ Ἑλλη-
νικὴ Ἐπανάστασις: Τὴν Frederike Brun (1765—1835), τὴν Luise Brachmann (1777—1822) καὶ τὴν Amalie von Helvig—Imhoff. Ἡ πρώτη ἐδημοσίευσεν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸ *Morgenblatt*⁽³⁾ τοῦ

(1) Οὐχὶ καὶ πάντοτε ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἡ εἰδησις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κανάρη ἐξ ἧς ὁ Μύλλερ ἐνέπνευσεν τὸ *Konstantin Kanaris* (ὅπως ἐν Γαλλίᾳ ἡ αὐτὴ ψευδὴς φήμη ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γραφῶσι *Les Têtes du Sérail* τοῦ B. Οὐγγώ).

(2) Ὁ φιλόλογος J. Franz (1804—1851) ἐδημοσίευσεν τὸ 1830 ἐν Στουτγάρδῃ ἐλ-
ληνικὴν μετάφρασιν τῶν φιλελληνικῶν ποιήσεων τοῦ Λουδοβίκου Α'. ὑπὸ τὸν τίτλον *Λοδοῖκου τοῦ κλεινοτάτου Βαυάρων βασιλέως ἐλεγεία τε καὶ μέλη εἰς Ἑλλήνας*.

(3) Εἰς τὸ *Stuttgarter Morgenblatt für gebildete Stände*, φιλογρηκὴν ἐφη-
μερίδα διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Gustav Schwab (1792—1850), (ὅστις ἔγραψε

1821 (ἀρ. 202, 256, 307) φιλελληνικοὺς στίχους, ὑπὸ τὴν ἐπίρροιαν κλασσικῶν ἀναμνήσεων καὶ χριστιανικῶν αἰσθημάτων. Εἰς τὸ *Μόργγεν-
μπλατ* ὡσαύτως (1822, ἀρ. 135, 137, 140) ἐδημοσιεύθησαν τέσσαρα ποι-
ήματα τῆς Μπράχμαν, ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον *Griechenland*. Τέλος ἡ Χέλδριγγ-
Ίμχοφ, ἥτις ἐπανειλημμένως ἤδη εἶχεν ἀφιερῶσαι εἰς τὴν ἀρ-
χαίαν Ἑλλάδα ἐμπνευσμένους στίχους, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ *Μόργγεν-
μπλατ* (1821, ἀρ. 195) τὸ ὠραῖον *Zuruf an Griechenland*, τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησαν ἄλλα ἐνδεκα φιλελληνικά ποιήματα, ἀναδημοσιευθέντα τὸ 1826 εἰς ἰδιαίτερον τεύχος, πωληθὲν πρὸς ὄφελος τῶν δυσπραγούντων Ἑλλήνων⁽¹⁾.

Τὸν τίτλον δὲ ὁ Μύλλερ ἔδωκεν εἰς τὰ ποιήματά του ἐμιμήθη ὁ Waib-
linger (1804—1830), δημοσιεύσας τὸ 1823 *Lieder der Griechen*. Πλὴν τῶν ἐπικεφαλίδων ὅμως τῶν ἀποτελούντων τὴν συλλογὴν ταύτην στίχων (π. χ. *Ἡ κόρη τοῦ Εὐρώτα*, *Ἡ παρθένος ὑπὸ τὰ Προπύλαια* κλπ.) οὐδένα πραγματικὸν ἐλληνικὸν χαρακτήρα ἔχουσι ταῦτα. Τὸ 1826 ὁ Βάϊμπλιγγερ ἐδημοσίευσεν ἀκόμη, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μπάϊρον, *Vier Erzählungen aus der geschichte des jetzigen Griechenlands*.

Μετρίας ἀπεμιμήσεις νεοελληνικῶν τινῶν δημοτικῶν ἀσμάτων ἔδωκεν ἐπίσης ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Anastasius Grün κρυπτόμενος δημοφιλὴς αὐστριακὸς ποιητὴς κόμης Auersperg. Τὸ μόνον ὅμως ὄντως ὠραῖον ποίημα τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἶνε ἡ, ἐν τῇ ποιητικῇ συλλογῇ του *Spaziergänge eines Wiener Poeten*, ὠδή εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη.

Αὐστριακὸς εἶνε καὶ ὁ Zedlitz (1790—1862) ὅστις ἔγραψε τὸ μακρὺ ἐπικὸν ποίημα *Das Kreuz in Hellas* (1828), περιέλαβε δὲ καὶ εἰς τὴν ποιητικὴν του συλλογὴν *Totenkranze* στίχους ἐμπνευσθέντας ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι γεγονότων.

Ὁ γνωστὸς ἰδιὰ ὡς μυθιστοριογράφος Fouqué (1777—1843) ἔγραψε τρία φιλελληνικά ποιήματα διὰ τὸ περιοδικὸν *Griechisches Feuer auf dem Altar edler Frauen*, τοῦ ὁποῦ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποιητοῦ Saphir (1795—1853) ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ 1826 τέσ-
σαρα ἐν ὅλῳ τεύχει, πωληθέντα πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων καὶ φιλοξε-
νήσαντα εἰς τὰς στήλας των ἔργα διακεκριμένων φιλελλήνων. Ἐξ ἄλλου

καὶ τὸ πρῶτον χρονολογικῶς φιλελληνικὸν δράμα, ἢ μάλλον δράματιον, *Ein Morgen auf Chios* (1822), ἐδημοσιεύθησαν τὰ πλείστα φιλελληνικά ἔργα τῆς Γερμανικῆς λογοτεχνίας τῶν χρόνων τοῦ Ἀγῶνος. Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως δεόν νὰ μνημονεύσω-
μεν ἀκόμη δύο φιλογρηκὰ φύλλα, τὴν ἐν Δρέσδῃ *Abendzeitung* καὶ τὸ βερολιναιὶν *Gesellschaftler*, τὰ ὁποῖα πάντοτε ἔθεσαν τὰς στήλας των εἰς τὴν διάθεσιν φιλελλή-
νων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

(1) Πολλοὶ Γερμανοὶ λογοτέχναι ἐπώλησαν, διακρίσεως τῆς Ἐπανάστασεως, τὰ ἔργα των πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἔργα μηδεμίαν πρὸς τὴν Ἑλ-
λάδα σχέσιν ἔχοντα.

ὁ Φουκὲ εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει τὸ 1823 τὸ διήγημα *Der Mensch denkt und Gott lenkt*, ἐνῶ γίνεται λόγος περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντη.

Ὁ Adalbert von Chamisso (1781—1838), ὁ μεταφράσας γερμανιστὶ τὸν *Ἔρωτα φανερωμένον* (Verratene Liebe) μελοποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Schumann, ἔγραψε τὸ 1829, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἱστορίας τοῦ Πουκεβίλ, ἐπικὸν κύκλον ἑξ ποιημάτων, ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον Chios.

Ὁ Leopold Schefer (1784—1862), ὅστις νεώτατος ἀκόμη, ὑπὸ τὴν ἐπίρροιαν τοῦ Hölderlin, ἐξύμνει τὴν κλασσικὴν γῆν, καὶ ὅστις διέτριφεν ἐπὶ ἱκανὸν ἐν Ἑλλάδι, ἐδημοσίευσεν διηγήματα καὶ ποιήματα σχετικὰ πρὸς αὐτήν, ἐν οἷς τὸ ὠραῖον Abschied von Griechenland (1831), ἐπανήλθε δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ θέματα, περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ἐν Hasis in Hellas (1853), Koran der Liebe (1854), Homers Apotheose (1858) κλπ.

Ὁ ἔθνικὸς τῶν Γερμανῶν ποιητὴς Hoffmann von Fallersleben (1798—1874) (1) ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς Ἑλλήνας δύο ποιήματα, συπωθέντα εἰς τὸ Westdeutscher Musenalmanach τοῦ 1823 (σ. 127 ἐπ.).

Δύο φίλοι, ὁ Stieglitz καὶ ὁ Grosse ἐξέδωκαν ἀπὸ κοινοῦ τὸ 1823 συλλογὴν λυρικῶν ποιημάτων, φιλελληνικοῦ περιεχομένου καὶ μὴ, πωληθεῖσαν πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων: Gedichte zum besten der Griechen. Πλὴν ταύτης ὁ Στήγκλιτς (1801—1849) ἐξέδωκε τὸ 1831 4 τόμους ποιημάτων, ὑπὸ τὸν τίτλον Bilder des Orients, ὧν ὁ 3ος ἰδίᾳ, Türken und Griechen, σχετίζεται πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τέλος ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐνέπνευσε καὶ τὴν δημόδη τῶν Γερμανῶν ποίησιν, ἐν δὲ τῇ συλλογῇ τοῦ Dittfurth (Die Historischen Volkslieder von 1815 bis 1866) ἀπαντῶσι διάφορα τοιαῦτα ποιήματα.

Ἐκ τῶν διηγηματογράφων, πλὴν τοῦ ἐντελῶς πλέον σήμερον λησμονημένου πολυγράφου Harro Harring (1798—1870), ὅστις καὶ διηγήματα καὶ δράματα καὶ ποιήματα σχετικὰ πρὸς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ἐδημοσίευσεν καὶ τοῦ Φουκέ, ὃν ἤδη ἀνεφέραμεν, θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ μνημονεύσωμεν μόνον δύο ὀνόματα τὸν K. A. Hoffman (1776—1822) καὶ τοῦ Jean Paul Richter (1763—1825).

Ὁ Χόφμανν, ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς ρομαντικῆς διηγηματογραφίας ἐν Γερμανίᾳ, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Berliner Taschenkalender τοῦ 1821 (ὀλίγους μῆνας συνεπῶς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος) Die Irrungen, ἀλληγορίαν ἐμπνευσθεῖσαν ἐν μέρει ἐκ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῶν Φιλικῶν. Ἡ συνέχεια, δημοσιευθεῖσα τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὑπὸ τὸν τίτλον Geheimnisse, καταλήγει μὲ ἓνα πανηγυρικὸν τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐκτραγείσης Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

(1) Εἶνε ὁ γράψας τὸ Deutschland, Deutschland über alles.

Τοῦ Ρίχτερ, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον ἀναγνωσθεὶς ἐν Γερμανίᾳ μυθιστοριογράφος τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος, ἐτυπώθη ἐν τῷ *Μόργκενμπλατ* τοῦ 1821 (ἔρ. 194) Gesicht e einer Griechischen Mutter im Traum in den letzten Tagen des Juli-Monds, ἐνῶ ὁ συγγραφεὺς φαντάζεται μίαν μάγισσαν προλέγουσαν, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐν τέλει νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων, τῇ βοήθειᾳ ἐνὸς νέου Ἀλεξάνδρου (ὕπαινιγμος πρὸς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον Α').

Ἐκ τῶν λοιπῶν φιλελλήνων Γερμανῶν διηγηματογράφων οὐδενὸς τὸ ὄνομα ἐπέζησε τῶν χρόνων τοῦ Ἀγῶνος. Τὸ αὐτὸ δὲ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τοῦ συνόλου τῶν θεατρικῶν συγγραφέων, οἵτινες εὕρισκον ἄφθονον καὶ εὐκόλον ὕλικόν εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι γεγονότα χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ τις ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξαρθῇ εἰς τὸ ὕψος τῶν μεγάλων Γερμανῶν δραματικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀναφέρομεν ἀπλῶς μόνον, καίτοι λησμονημένον σήμερον, τὸ ἐν Κολωνίᾳ, τὸ 1825, ἀναδιδασθὲν μελοδραμάτιον Ali Pascha von Janina, διότι συγγραφεὺς καὶ συνθέτης αὐτοῦ εἶνε ὁ Lortzing (1801—1851), τοῦ ὁποῦ πολλὰ ἔργα παίζονται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Γερμανίᾳ.

Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου καὶ ἡ ἔδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου σημειοῖ καὶ τὸ τέλος τῆς φιλελληνικῆς λογοτεχνίας ἐν Γερμανίᾳ. Μετὰ τὸ 1830 σπανίως καὶ σποραδικῶς μόνον γίνεται λόγος περὶ νεωτέρας Ἑλλάδος ἐν τῇ Γερμανικῇ ποιήσει, δραματογραφίᾳ ἢ διηγηματογραφίᾳ. Τὸ κρητικὸν ζήτημα μόνον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ γραφῶσιν ἀκόμη φιλελληνικά τινα ποιήματα, ὡς τὰ Schlachtgesang der Kandioten (1841) τοῦ Kinkels, Die Kandioten an den Czaren (1872) τοῦ Sternau, καὶ τὸ δράμα Die Befreiung von Kandia (1836) τοῦ Blum.

Ἠρκέσθημεν ἐν τῇ παρόντι σημειώματι νὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὰ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως ἐμπνευσθέντα ἔργα τῶν γνωστοτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πλὴν τούτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐντελῶς ἀγνωστοὶ κατὰ τ' ἄλλα, ἐπεχείρησαν νὰ χρησιμοποιήσωσιν ἑλληνικὰ θέματα, εἴτε ἐλπίζοντες ὅτι τὸ δημοφιλὲς τῆς ὑποθέσεως θὰ ἔδιδεν αὐτοῖς βιβλιοπωλειακὴν τινα ἐπιτυχίαν, εἴτε καὶ ἐξ ἀγῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων κινούμενοι ἐν τῇ ιδέᾳ νὰ ἐξυπηρετήσωσι πῶς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλλήνας. Εἶναι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι ἡ φιλελληνικὴ λογοτεχνία οὐκ ὀλίγας ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ἰδίᾳ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς ἔτη, διατηροῦσα ἐναργεῶς τὸ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐνδιαφέρον, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Δογοκρασία ἡμπόδιζεν τοὺς πολιτικοὺς ἀρθρογράφους τῶν ἐφημερίδων νὰ προβαίνωσιν εἰς εὐμενῆ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων σχόλια.

Σ. Θ. ΛΑΣΚΑΡΙΣ
Γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίῳ Πρεσβείας

ΦΩΣ ΚΑΙ ΣΚΟΤΑΔΙ

Ὁ Ἰσκιος τοῦ Πόνου πάλι
σκέλαβωσε κάθε φῶς,
κι' ἀνοιξε τὴν ἀγκάλη
ὁ σκοτεινὸς θεός.

Εὐπνοῦν οἱ πρῶτοι πόθοι
ποῦ δὲν τοὺς σβεῖ ὁ καιρὸς...
— ἄχ! τῶν Μοιρῶν τί κλώθει
ὁ ἀκοίμητος χορὸς! —

Κι' ἂν εἶναι σφαλισμένα
τὰ μάτια τῆς ψυχῆς
καὶ τὰ φτερά δεμένα
σὲ μιὰ γωνιά τῆς γῆς,
Γλυκοχαράζει ἡ Σκέψη
— ἄστρο χρυσὸ τοῦ νοῦ —
καὶ πᾶσι νὰ βασιλέψει
στὰ πλάτη τ' οὐρανοῦ.

(Ζάκυνθος, Μάρτης 1903).

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

COMTESSE DE NOAILLES

ΚΗΠΟΣ ΚΟΝΤΑ ΣΕ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἄ, πόσο θεῖο εἶναι νὰ ζεῖς! Τῆς θάλασσας τ' ἀγέρι
μούσκεψε ἐτούτη τὴν αὐγὴ γαρύφαλα καὶ κρῖνα
κι' ἄξαφνα νοιώθεις στὸ ἥσυχο κι' ἡμερο αὐτὸ παρτέρι
τὴ μυρωδιὰ ἐνὸς βαποριοῦ, ποῦ φεύγει γιὰ τὴν Κίνα...

Κι' ἄλλο δὲν εἶναι πιὸ ὁμορφον ἂν τὴν ἀποδυμιὰ
τῶν τόπων, ποῦ ὁ θαμπὸς ἀχνὸς τοῦ πυρετοῦ ἔχει ζώσει,
ὅταν ἀνθοῦν τριγύρω σου κρῖνα καὶ γιασεμιὰ
στὸν κῆπο τὸ γλυκό, ποῦ ὁ οὐρανὸς μᾶς ἔχει δώσει.

(Μετάφραση)

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΙ

— Μωρὲ σώνει νὰ εἶναι καράβι, καὶ ἄς εἶναι κι' ἀπὸ χαρτί, τὸ ἴδιο
κάνει!!

Ἔτσι εἶπε ὁ κύρ Μιχάλης—παλιὸς θαλασσινὸς ποῦ εἶχε παρατήσει
ἀπὸ καιρὸ τὴ θάλασσα, καὶ τώρα γέρος—γέρος ζοῦσε μὲ τὴ γριά του
τὴν κερά. Ἀνθὴ (μιὰ κακιὰ γριά Θεὸς φυλάξοι) καὶ μὲ τὸ μονάκριβο καὶ
θαυμαστὸ παιδί του τὸ Μητσάκη. Εἶχαν κοντά τους καὶ τὸν ἀνηψιὸ του τὸ

Γιαννιό, ποῦ εἶταν παιδί πολυτεχνίτης μὰ καὶ ἐρημοσπίτης, ὅπως τὸ λέει
ὁ λόγος. Χρόνους εἶχε κάμει στρατιώτης: καὶ τί δὲν ἔκαμε στὸ στρατό,
καὶ τί δὲν ἔκαμε! Ὑστερα μὲ λύπη του τὸν ἀπολύσανε, καὶ νὰ τος στοῦ
θεοῦ του τοῦ Μιχαλιοῦ.

Ὁ Μιχαλίδης εἶχε μιὰ πολὺ μεγάλη μανία, ἤθελε, μιὰ καὶ παράτησε
τὴ θάλασσα, νὰ ἔχει ἓνα καράβι στὸ σπίτι του νὰ τὸ βλέπει! κι' ἄς μὴν
ἦταν κι' ἀληθινό, ἄς ἦτανε καὶ ψεύτικο, καὶ χάρτινο!

Μὰ ποτές δὲν μπόρεσε νὰ τὸ πάρει ὁ κακόμοιρος—Ἄσπερ λυπὸν-
ταν τὰ λεφτά—Παναγία Δέσποινα φύλαξε! Μὰ γιατί νά: Τ' ἀη- Βασι-
λειοῦ ποῦ ἀραδιάζανε στὴν ὁδὸν Αἰόλου τόσα, κανένα δὲν τοῦ ἄρξε, γιατί
ἄλλο βλέπεις ἦτανε πολεμικό! καὶ κείνος τὸ ἤθελε ὑπερωκεάνειο! (σὲ τέ-
τοια καράβια δούλεψε ὁ ἄνθρωπος μποροῦσε ν' ἀλλάξει!) ἄλλο πάλι,
καλὸ καράβι μὲ τὰ οὐλα του ὑπερωκεάνειο καθὼς πρέπει μὲ σκάλες, μὲ
βίντζια, μὲ κατάρτια, μὰ δλα αὐτὰ μεγάλα καὶ τρανά, κι' ὁ σκελετός...
Ἄσπερ στὴν εὐκὴ, κοῦτσουρο... Τόσος δά!

Μιὰ βραδιά, δὲν μπόρεσε πιά νὰ κρύψῃ τὸν πόνο του καὶ τὸν ἑομολο-
γῆθηκε στὸν ἀνηψιὸ του. Σὰν τ' ἀκουσε ὁ Γιαννιὸς τεττώθηκε τσιττώθηκε,
κι' ἄρχισε νὰ λέει γιὰ μιὰ καράβα ποῦ σκάρωσε ὅταν ἦταν στρατιώτης,
καὶ ἀπὸ τὸ θυμὸ τὴν πέταξε στὴ φωτιά... Οἱ συνάδελφοι οἱ στρατιῶτες
δὲν χωρατεύουνε ἓνας ἔβαλε χέρι, ἔβαλε ἄλλος, ἄλλος... Ἔ! κι' ὁ ἴδιος
ὁ Θεὸς νάτανε, θὰ τῶκαιγε.

Ἀνάλαβε λοιπὸν ὁ Γιαννιὸς νὰ βάλει τὰ δυνατά του νὰ κάμει μιὰ βα-
πόρα ποῦ νὰ μὴ βρίσκεται δευτέρη στὴν οἰκουμένη καὶ μάλιστα—αὐτὸ
εἶναι τὸ σπουδαῖο—μὲ δίχως κανένα σχέδιο, μόνο μὲ τὸ νοῦ του!

Μιὰ μέρα ἦρτε φορτωμένος ἓνα σωρὸ ξύλα, χαρτόνια, κόλεις, μπογιές,
πινέλλα, ντενεκέδες κι' ἄλλα χρειάζόμενα. Κάποιο Σαββατόβραδο, ἔκανε
ἓνα μπάγκο ἓνα καθιστήρα κι' ἀράδιασε τὰ ὑλικά του. Καὶ μόλις ξημέ-
ρωσε ἡ Κυριακὴ βρέθηκε κιόλα καταπιασμένος στὴ δουλειὰ του.

Ἀρχισε νὰ φτιάχνει θριαμβευτικὰ τὶς βάρκες—πρῶτα—ὕστερα τὰ
κατάρτια, ἔφτιαξε τὶς καμπίνες, τὰ φουγάρα, κι' ἐπιτέλους τὴν καρίνα.
Κάθε τόσο φώναζε τὸ θεῖο νὰ τὸ βλέπει, καὶ τὸ καμαρώνανε ὅλοι τοῦ
σπιτιοῦ. Συχνὰ καθισμένος ὁ Μητσάκης μὲ τὴ μάννα του τὴν Κερ' Ἀνθὴ
τὰ λέγανε. Μιὰ μέρα γυρίζοντας ἐκείνη ἀπότομα τοῦ λέει, ἐμπιστευτικά:

— Μπορεῖς νὰ κάνεις κι' ἐσὺ ἓνα τέτοιο;

Μὰ τὸ παιδί ἔστεκε βουβὸ θαυμάζοντας, μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα...
Καμάρωνε... Καμάρωνε καθισμένο στὴν τσόλα ὀλάνερη τὴν κυριακὴ
καὶ μάλιστα ἔχνοῦσε τὸ φαί, σὰ νὰ χόρταινε μὲ τὰ σύνεργα καὶ τὰ
«ἐξαρτήματα».

Πέραγε ἡ Κυριακὴ ἐρχόταν ἡ δευτέρα, πέραγε κι' αὐτὴ, πέρασαν κι'
οἱ ἄλλες μέρες.

Κι' ἔφεγγε πάλι ἡ Κυριακὴ.

Ἀρχίζε πάλι ἡ δουλειὰ ὡς τὸ μεσημέρι. Μόλις τρώγανε ὁ ἀνηψιὸς ἔα-

νάρχιζε. Ἐν' ἀπόγιομα ἔρριξε μιὰ γενικὴ ματιὰ καὶ σηκώνοντας ἀψηλὰ τὰ χέρια φώναζε χαρούμενα.

— Τὸ καράδι καλέ, μισοτέλειωσε! Τί τὸ φυλάμε ἀκόμα; δὲ φωνάζουμε κανένα φωτογράφο νὰ τὸ φωτογραφήσουμε; ἔτσι ὅπως εἶναι! τί ἔχομε νὰ χάσουμε;..

Στείλανε τὸ Μητσάκη. Πῆρε αὐτὸς δρόμο... Ἐφαγε ὅμως ἄδικα δρόμους καὶ σοκάκια, πάει ἄδικα ὁ κόπος του, ποῦ νὰ βρεῖ φωτογράφο! Χολόσκασε τὸ παιδί....

— Τί κρῖμα νὰ χαθεῖ τέτοια εὐκαιρία! εἶπε ἡ κυρὰ-Μιχαλοῦ.

— Μὰ δὲν εἶναι δυνατό, πῶς δὲ βρῆκε; ἔκαμε ὁ ξάδερφος.

— Δὲ βρῆκα, μίλησε κλαψάρικα τὸ παιδί.

— Μωρὲ φωτογράφο δὲ βρῆκες; κακὸ ποῦ μᾶς βρῆκε! ἀπόρησε ὁ θεῖος.

— Δὲν πειράζει, φέρνουμε ὅταν θ' ἀποτελειώσῃ.

Ἄναψε καὶ κόρωσε ὁ θεῖος, νὰ τὸ πεί ὁ Γιαννιὸς καὶ νὰ μὴ γίνῃ ἡ-
τανε ντροπή. Ἄ! ὅλα κι' ὅλα αὐτὸ ὅμως ὅχι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ὑποφέρει.

Πετάχτηκε μιὰ καὶ δυὸ ἔξω, μὲ τὴν ιδέα νὰ φέρε-σῶναι καὶ καλὰ—
κι' ἂν δὲ βρεῖ φωτογράφο, ἓνα ζωγράφο! Καὶ πριχοῦ βρεῖ κανέναν ἀπ' αὐτοῦς, σκέφτηκε νὰ περάσῃ νὰ ρουφήξῃ κάνα ποτηράκι κρασάκι ἀπ' τοῦ κυρ Νικόλα. Τὸν βρῆκε ἔτοιμο νὰ βγεῖ ὀξω. Ὁ κυρ Νικόλας ἦταν ἓνας κοιλαρᾶς νεωτερίζων μπακάλης, λίγο στραβοπόδης μὲ μουστάκι κομμένο ταγκὸ ψαθάκι βαλμένο στραβά, γραβατίτσα πεταχτὴ ἄ-λὰ Μπάϋρον φο-
ροῦσε καὶ κάλτσες ριγὲ καὶ σκαρπινάκια λουστρίνια τῆς ὥρας.

Μόλις τὸν εἶδε ὁ Μιχαλῖδης νὰ βγαίνει ὀξω, χωρὶς νὰ χάσῃ στιγμὴν σκέφτηκε νὰ φωνάξῃ αὐτὸν «Ἐπίτιμο» μπακάλη νὰ «ἐπιθεωρήσῃ»..

Ὅχι... Νὰ θαυμάσῃ τὸ ἔργο τοῦ Γιαννίκου, ὅς εἶναι μισοτελειω-
μένο.

Τοῦ τότε... Στὴν ἀρχὴ ἐκεῖνος δὲ δεχότανε... Γύρεψε νὰ τὸν πεί-
σει... Ἐβρίσκε προσκόμματα... Σὲ λίγο δέχτηκε.. Περπατήσανε λίγο...
Στρήψανε τὸ σοκάκι...

Καὶ νᾶτους ἐπιτέλους στὴ μεγάλη αὐλὴ μὲ τὴ μεγάλη τσόλα, μὲ τὸ
συνεργεῖο καὶ τὸ μισοτελειωμένο καράδι... Τοὺς βρῆκανε ὅλους ἐκεῖ,
ὁ μικρὸς στὴ θέσῃ του, στὴν τσόλα κι' ἡ θεία ὀρθὴ μὲ τὸ χωματένιο φλυ-
τζάνι γιομάτο καφὲ ἔκανε τὴν ἐπιθεώρησίν της.

— Πρὶν καθήσουνε, ὁ Μιχαλῖδης ρώτησε:

— Σ' ἀρέσει, κυρ-Νικόλα μου;

— Τὸ εἶδες τὸ δικό μου; ἐκεῖνο ποῦ μοῦ ἔδωκε ρεγάλο ὁ μεθενίτης ὁ
καραβοκύρης;

Μπρὸς σ' αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν, οἱ ἄλλοι τᾶχασαν.

Ὁ θεῖος χωρὶς νὰ φανεὶ συγχισμένους, ρώτησε:

— Ναί! δὲ σοῦ λέω, μὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἄσκημο κυρ-Νικόλα.

— Ἀναλόγως καλὸ εἶναι εἶπε κι' ὁ μπακάλης, σέρνοντας ὑπερβολικὰ
τὸ ἄλφα.

Τσακίστηκε τὸ σπιτικὸ νὰ τοῦ δώκῃ τὰ παπούτσια στὸ χέρι, ἡ θεία
τρόμαξε νὰ κάνει ἓνα μισὸ καφὲ τοῦ ἀναθεματισμένου ποῦ δὲν ἐπαίνεψε τὸ
ἔργο τοῦ ἀνηψιοῦ της. Ἐκεῖνος δᾶ, εἶχε σιάξῃ τόσα καὶ τόσα, τὸ καῖκι
στὸ στρατό, τὸ θαυμαστὸ ἐκεῖνο ἀεροπλάνο ποῦ μαζεύντουσαν ὅλα τὰ
μωρὰ τῆς γειτονιάς καὶ τὸ καμάρωναν, ἔτσι καθὼς ἦταν κρεμασμένο στὴ
στέγη καὶ γυρνοῦσε ὁ μύλος σὰ δαιμονισμένος, κι' ἔκανε κρότο μάλιστα
ὁ μύλος σὰ νᾶφευγε.

Ἦρτε ὁ καφὲς ἡ θεία τὸν ἄφηκε πάνω στὸ τραπέζι κι' ἔφυγε. Ὁ
μπακάλης ἔρριξε ἀκόμα μιὰ ματιὰ στὸ καράδι. Σὲ λίγο ρώτησε.

— Ἀπὸ χαρτόνι φαίνεται νὰ εἶναι, ἔ;

— Ἄ! ὅχι κυρ-Νικόλα μου ὅχι! ὅχι! ἔκανε ὁ θεῖος μ' ἀπόγνωση,
μὰ καὶ μὲ κρυφὸ θαυμασμό, καὶ θυμὸ, γιὰ τὸν ἔξυπνο μπακάλη ποῦ
μπόρεσε νὰ τὸ καταλάβῃ! Ἐνῶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δύσκολα τὸ φανταζόν-
τουσαν ποῦ τὸ ξέρανε κι' ὅλας!

Καὶ μόλις ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέσῃ του καὶ στά-
θηκε ἔμπρὸς στὸ καράδι, σὰ νᾶθελε νὰ τὸ γλυτώσῃ ἀπ' τὴς ἄγριες ματιές
τοῦ κοιλαρᾶ τοῦ μπακάλη ποῦ ρουφοῦσε τὴν τελευταία ρουφιὰ τοῦ φλυ-
τζανιοῦ... Κάθισε λίγο ἀκόμα, χαίρετῃ, καὶ ξαναπερνώντας ἀπὸ τὸν
κῆπο μὲ τὰ καταπράσινα δέντρα, βγήκε στὸ δρόμο. Μὰ τώρα βγήκε μό-
νος, χωρὶς νὰ ρίξῃ καὶ πίσω του μιὰ ματιὰ στὴν οἰκογένειαν. Πλησιά-
σανε, ὅλοι τὸ καράδι καὶ μὲ βλέμμα πονετικὸ τὸ κυττούσανε· τώρα μάλι-
στα τὸ βρῆκανε πὺδ τέλειο, πὺδ πρωτότυπο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ
τότε βάλανε τὰ γέλια γιὰ τὴν ἀσπλαχνία τοῦ μπακάλη.

Τὸ βραδάκι στρωθήκανε στὴ μεγάλη τσόλα καὶ κοντὰ ἡ μεγάλη χαρ-
τοκαράβα· γιὰ νὰ θαρροῦνε πῶς βρίσκονται μέσα-καὶ ἡπιανε ἡπιανε μπό-
λικο κρασί ἀπ' τὴ μεγάλη βαρέλλα, τὴν φερμένη ἀπ' τὴν Κούλουρη. Ἄρ-
χίσανε τὸ τραγουδάκι, τὸ ἀμανεδάκι, καὶ μάλιστα εἶπανε κι' ἓνα πρωτά-
κουστο: ὁ Μητσὸς τὸ εἶχε φτιάξῃ στὸ σκολεῖδ ἀπ' ἀγάπη γιὰ τὴ θάλασσα
καὶ τὰ καράδια. Τῷδωκε τοῦ πατέρα του νὰ τὸ κρίνῃ, καὶ νά! τῷδρε
«θαυμάσιο» νὰ τὸ τονίσει, καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ ἔχουνε ὅλοι βάλῃ κατὶ στὴν
προσπάθειαν... Ἀκούστε πῶς τραγουδοῦσαν:

Μέσα στῆς θάλασσας τὰ νερά

Ἄχ! τί χαρά, ὦχ! τί χαρά.

Μέσα σὲ μιὰ ψαρόβαρκα,

Τραγούδαγα, τραγούδαγα.

Τί τρελλὸ γλέντι ἦτανε ἐκεῖνο!

Τί κρασί ρούφηξε ὁ θεῖος κι' ὁ ἀνηψιός! Τί τραγούδια ἀραδιάσανε
γυῖος καὶ μάνα!

Κι' ἔτσι πάει κι' ἡ Κυριακὴ, κοντὰ στὶς ἄλλες πέρασε κατόπι της κι'
ἐλῃ ἡ βδομάδα.

Κ' ἦρτε πάλι Κυριακὴ.

Χαράματα, οὔτε λεπτὸ δὲν ἄφηκε νὰ περάσει ὁ ἀνηψιός. Ἦτανε πιὰ ἡ μέρα ποὺ θᾶπρεπε νὰ τελειώσει. Κι' ἔτσι ἔγινε. . . Κατὰ τὸ μεσημέρι, ἦτανε καταέτοιμα φωνάξανε ἓνα φωτογράφο περαστικό. . . Τοὺς φωτογρά-
φισε:—Τὸν ἀνηψιὸ δουλεύοντας, τὸ γυιὸ δίπλα στὴ μάνα του, λίγο πιὸ
πέρα-καὶ στὴ μέση δολῶν στάθηκε ὁ θεὸς μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες. . .
Τέλειος καπετάνιος μὰ τὸ Θεό!! ἔτσι δῖω; ἦτανε τραβήξανε κᾶνα δυὸ
πλάκες, χαλάσανε κι' ἄλλες τρεῖς, πληρώσανε καὶ χάθηκε κι' ὁ φωτο-
γράφος. . .

Κατὰ τὸ ἀπόγειομα τὸ καράβι ἦταν τέλειο καὶ κατὰ τὸ βραδάκι ὁ ἀν-
ψιὸς τὸ κουβάλησε στὴν ἀγκαλιά του ὀλόλαμπρο καὶ ὀλορόδινο μὲ τὰ
φῶτα του.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

A MARIETTA MINOTTO

che rivestì le «Grazie» di greco peplo.

Signora, al peggio omai volgono i tempi
Inutile è il cantar de' rosignoli
E la triste stagion piena d'inganni
Scaccia gli acanti da glieterni soli.

Da Citera già un dì su eterei vanni
Venere sacra sospingean ne' voli
Le Grazie ignare dei terreni affanni,
Cingendo sua beltà perchè s'involi.

Allor da ispidi covi umane belve
Con clave orrende irrupero a la rada ;
Nascosesi la Diva e le rie selve.

L'Oceàn ricoprì. Or—ne la nova
Barbarie—de' cantori la masnada,
Dimmi, Maria, chi a far sparir si prova?

23/5/1929.

TEODORO BRICCOS

“ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ,,

Σημ. Ι. Α.—Ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι μέρος ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ διδασκατικοῦ βιβλίου τῆς κ. Ἀγγελικῆς Χατζημυιᾶλη «Υποδείγματα Ἑλληνικῆς διακοσμητικῆς» μετὰ 26 πινάκων καὶ 270 σχεδίων ἐγκατεμένων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν Διδασκαλείων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσεως καὶ τῶν Ἀστικῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσεως.

Δὲ ὑποχρεώσεις μας πρὸς τὴν λαϊκὴν τέχνην.

Καὶ οἱ μεγαλύτεροι λαοὶ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ φανερώουν τὸν ἰδίον των πολιτισμόν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐπιλαμβάνονται πάσης ἀφορμῆς, ὅπως ἐπιδείξουν ἐκάστοτε τὰ δημιουργήματα τῆς ἐθνικῆς των τέχνης. Μόνον ἡμεῖς δὲν ἐνοήσαμεν ὅτι θὰ κτίζωμεν ἐπὶ τῆς ἅμμου ἐφ' ὅσον δὲν δη-

μιουργούμεν ἰδικήν μας τέχνην καὶ λογοτεχνίαν, ἐφ' ὅσον δηλαδὴ δὲν συνεισφέρομεν καὶ ἡμεῖς κάτι εἰς τὸν παγκόσμιον πολιτισμόν. Εἴμεθα λοιπὸν ὑποχρεωμένοι νὰ παύσωμεν ἀπομιμούμενοι τὰ ξένα καὶ ν' ἀρχίσωμεν πλουτίζοντες τὴν φαντασίαν μας μὲ τὴν ζωντανήν μας τέχνην, πρὸς δημιουργίαν μιᾶς συγχρόνου τέχνης συντονισμένης πρὸς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας. Καὶ ἔχομεν καὶ ὑποχρέωσιν νὰ φροντίσωμεν ὅπως ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διαπαιδαγωγηθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ ἐκτιμῇσῃ ἐκ νέου τὴν ἰδικήν του τέχνην, τὴν ὁποίαν ἐπὶ καιρὸν πολὺν ἀπηνήθημεν, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ψευτοπολιτισμοῦ. Ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ χειροτέχνου χωρικοῦ νὰ διεγείρομεν τὴν ἱστορικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν του υπερηφάνειαν. Πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ἕκαστος, πρὸ πάντων ὅμως ὁ χωρικός, ὅτι τὰ προϊόντα τῆς τέχνης του δύνανται νὰ γίνουν ἀξιόλογα χειροτεχνήματα, τὰ ὁποῖα θὰ δύναται νὰ τὰ πωλῇ καὶ νὰ κερδίζῃ. Πρὸς δὲ τούτοις ὅτι ἡ καλλιέργειά των θὰ τοῦ παρέχῃ ἐξακολουθητικῶς καὶ ψυχικὴν μόρφωσιν καὶ παρηγορίαν.

Δι' ὅλα ὁμῶς αὐτὰ πρέπει νὰ στραφῇ συντόμως ἡ προσοχὴ τῶν καλλι-
τεχνῶν καὶ ὧλων μας πρὸς τὰ δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς τέχνης διὰ νὰ
τὰ σώσωμεν, ἐπειδὴ καθ' ἡμέραν καταστρέφονται καὶ παραμορφώνονται
ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ τὸν φευτοπολιτισμὸν τῆς πρω-
τεύουσας. Πρέπει νὰ παύσῃ ἡ διαφθορὰ τῶν πολυτίμων λειψάνων τῆς ἐθνι-
κῆς μας κληρονομίας. Πρέπει νὰ μὴ χάνωνται καὶ νὰ μὴ σκορπίζωνται
θησαυροί, οἱ ὅποιοι θὰ ἐχρησίμευσον καὶ διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ζωῆς τοῦ
ἔθνους καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν του παράδοσιν καὶ οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ εἶνε
πολύτιμοι καὶ διὰ τὴν σημερινήν μας ζωὴν.

**Μέσα διὰ τὰ διασωθῇ ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ ν' ἀναπτυχθῇ νεοελλη-
νικὴ διακοσμητικὴ.** — Ἡ καλλιτεχνία, ὥς εἶναι γνωστόν, δύναται νὰ εὐδο-
κιμήσῃ μόνον εἰς ἑδαφος ψυχικῶς προητιμασμένον ἀπὸ μίαν αἰσθητικὴν
καὶ γενικὴν μόρφωσιν. Ἐπομένως καὶ μία νεοελληνικὴ καλλιτεχνικὴ χει-
ροτεχνία θ' ἀνθίσῃ μόνον ἐάν ὑπάρξουν εἰς τὸν τόπον ἡμᾶς, ἐν καιρῷ προε-
τοιμαζόμεναι, αἱ εὐνοϊκαὶ αὐταὶ συνθήκαι. Ἀλλὰ θὰ ἐχρειάζετο πολὺς
χρόνος διὰ νὰ παρασκευάσῃ μόνος τοῦ ὁ λαὸς τὰς συνθήκας αὐτάς. Διὰ
τοῦτο ἀπαραίτητον εἶναι νὰ συντρέξουν ἀπὸ τῶρα τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἑλα-
τὰ στοιχεῖα τὰ πρόθυμα νὰ μοχθήσουν, νὰ παλαίσουν, ἀκόμη δὲ νὰ ὑπο-
στούν καὶ θυσίας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοιοῦτου σκοποῦ.

Τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποτελεσματικώτερον καὶ ταχύτερον θὰ ἐπι-
διωχθῇ ἡ προαπαιτούμενη διὰ τὴν ἀνθρῶπιν τῆς καλλιτεχνικῆς χειροτεχνίας
αἰσθητικὴ τοῦ λαοῦ μόρφωσις, εἶναι πολλά. Οἱ κύριοι ὅμως παράγοντες, οἱ
ὁποῖοι θὰ ἡδύναντο νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, εἶνε δύο·
Ἡ πρωτοβουλία φωτισμένων ἰδιωτῶν καὶ τὸ κράτος. Ἄς ἀρχίσουν λοιπὸν
οἱ καλῆς προαιρέσεως φωτισμένοι τὸ ἔργον, φροντίζοντες νὰ γνωρίσουν
πρῶτον οἱ ἴδιοι τὴν πραγματικότητά. Μὲ τὴν βαθυτέραν γνωριμίαν μιᾶς
οἰκείας τέχνης θὰ τελειοποιήσωμεν ὅλοι μας τὴν αἰσθητικὴν μας μόρφωσιν,

τεύθουνσιν εἰς τὴν αἰσθητικὴν μόρφωσιν τοῦ μαθητοῦ, ὑποδογηθὼν τὴν αἰσθητικὴν του ἀνάπτυξιν, ἐμμέσως μὲν διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ σχολικοῦ κτιρίου, διὰ τῶν ἐπίπλων τοῦ σχολείου καὶ τῆς διακοσμῆσός του, ἀμέσως δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς χειροτεχνίας καὶ διακοσμητικῆς. Διὰ τοῦτο ὅσα βλέπει εἰς τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ μὴ εἶναι ξένα εἰς τὴν ζωὴν του. Δηλαδή πρέπει καὶ διὰ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ σχολείου διάκοσμον νὰ χρησιμοποιοῦνται θέματα ἀπὸ τὸν βίον τοῦ μαθητοῦ καὶ τὸ σχολεῖον τόσον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν του ὄψιν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν του πρέπει νὰ εἶναι ἐνηρμοσμένον πρὸς τὸ περιβάλλον. πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ τόπου. Σήμερον ὁ τὸ πρῶτον εἰσερχόμενος εἰς χωρίον ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀντικρύζει ἀνάμεσα εἰς πολλοὺς γνωρίμους καὶ ἓνα ξένον. Αὐτὸς ὁ ξένος εἶναι πάντοτε τὸ σχολεῖον. Διότι εἰς τὰ χωρία μας, ἐνῶ ὅλα τὰ οἰκοδομήματα ἀποτελοῦν σύνολον ἁρμονικὸν μὲ τὴν τοπικὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ἀπλὴν καὶ χαριτωμένην ἐμφάνισιν, τὸ σχολικὸν κτίριον ἀποτελεῖ δυσαρμονία μὲ τὸν κακόμορφον ξενικὸν ὄγκον του. Τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴν μεταξὺ σχολείου καὶ ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ τόπου θὰ τὴν αἰσθάνωνται τὰ παιδιὰ βαθύτατα. Ἡ τοιαύτη ἀντίθεσις πρέπει νὰ λείψῃ διὰ νὰ δύναται τὸ σχολεῖον ἐμμέσως νὰ κατευθύνῃ τὴν αἰσθητικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ. Καὶ γενικῶς πρέπει οἱ μαθηταὶ νὰ μάθουν τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τῆς συγχρόνου λαϊκῆς τέχνης καὶ νὰ τ' ἀγαπήσουν. Πρὸς τοῦτοις διὰ νὰ καλλιεργηθὼν τὰ χρήσιμα εἰς τὰ παιδιὰ στοιχεῖα καὶ διὰ νὰ μορφωθῇ ὁ ψυχικὸς τῶν κόσμος πρέπει ἡ διδασκαλία νὰ διεγείρῃ τὴν ἐμφυτον διάθεσιν τῶν διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ τὸν συνδυασμὸν τῶν σχημάτων, νὰ καταπολεμήσῃ τὴν φυσικὴν ἀνικανότητα τοῦ παιδός, νὰ συλλαμβάνῃ τὴν μορφήν, τὴν ἀδυναμίαν δηλαδή νὰ μορφοποιῇ, διὰ τῆς ἐπιδείξεως καὶ ἐπεξηγήσεως τῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης, ὑποβάλλουσα οὕτω τὴν φαντασίαν του εἰς τὴν πειθαρχίαν. Τοιουτοτρόπως ἀνοίγεται διὰ τοὺς διδασκάλους καὶ τὰς διδασκαλίσσας ὡραῖον στάδιον ἐργασίας, καθαρῶς αἰσθητικὸν καὶ ἑλληνικόν, διότι ἐφεξῆς θὰ δύναται νὰ ἐκλέγουν τὰ ὑποδείγματα τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τὸν πῆριξ κόσμον, δηλαδή ἀπὸ τὰ τοπικὰ σχέδια τῶν ἀντικειμένων τῆς ἰδικῆς τῶν χρήσεως. Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἐκλογῆς τῶν θεμάτων εἶναι σοβαρὸν πολὺ καὶ θὰ ἔπρεπε ν' ἀπασχολήσῃ τὴν παιδαγωγικὴν ἀφ' ὅτου ἀπεφασίσθῃ ἡ διδασκαλία τῆς χειροτεχνίας. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὰ σχολεῖα οδηγοῦ παρέχοντος σχέδια κατάλληλα διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν διδασκαλίαν εἶναι ἀναγκαῖα.

Αὐτὴν τὴν ἀνάγκην ζητεῖ νὰ πληρώσῃ ἡ συλλογὴ μας. Τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα περιέχει, δύναται νὰ χρησιμεύσουν ὅχι μόνον ὡς ὑποδείγματα διὰ τὴν κεντητικὴν, ξυλογλυπτικὴν καὶ πυρογραφίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑποδείγματα διακοσμητικῆς καὶ διὰ τὴν ἰχνογραφίαν, σχεδιαζόμενα μὲ ἐλεύθερον χέρι, χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ τεχνικὴ, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὰ σχέδια παρουσιάζονται εἰς τοὺς πίνακας.

Τοιουτοτρόπως τὰ διακοσμητικὰ αὐτὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα καθορίζονται

ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς χρησιμοποιουμένης ὕλης καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπεξεργασίας καθόσον, ὡς γνωστόν, κάθε ὕλικὸν ἔχει ἰδίαν συνθήκας ἐπεξεργασίας, δύναται νὰ δοθῶν ὡς θέματα πρὸς ἀσκήσιν ἰχνογραφίας διὰ διακοσμησιν. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν πρόκειται ν' ἀντιγραφῶν, ἀλλὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ διδασκαλίας. Διότι ἡ διακόσμησις δὲν εἶναι ἀπλὴ ἀντιγραφή τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ διερμηνεύσις τῆς πραγματικότητος. Καὶ ὡς τοιαύτη δὲν πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὴν μίμησιν ἢ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς φύσεως, διότι τότε ἡ τέχνη δὲν θὰ εἶχεν ἀνώτερον προορισμόν.

Ἐνεκα τοῦτου ἀκριβῶς τὰ θέματα τῆς λαϊκῆς τέχνης, τὰ περισσότερα ἐκ τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ κόσμου ληφθέντα, μὲ τὴν ἐκφραστικότητα τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρωματισμοῦ δὲν ἀποδίδονται νατουραλιστικά, ἀλλὰ σχηματοποιημένα μὲ τὸν ἰδιαιτερόν τοπικὸν ρυθμόν. Εἰς τὴν ἰδιότητα μάλιστα αὐτὴν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ τῶν ἀξία. Τὸ τί ἐννοοῦμεν λέγοντες *σχηματοποιημένα* δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν παρατηροῦντες εἰς τοὺς πίνακας ὅτι οἱ ἄνθρωποι, τὰ δένδρα, τὰ κλαδιά, τὰ ἄνθη, ὅπως καὶ αἱ διάφοροι ἀναπαραστάσεις ἀπὸ *καράβια*, *γλάστρες* κλπ. δὲν εἶναι πιστὰ ἀπεικονίσεις αὐτῶν τούτων τῶν πραγματικῶν, ἀλλ' ἔχει ἀποδοθῇ δι' αὐτῶν ἐκάστοτε τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον διέκρινεν εἰς αὐτὰ καὶ συνέλαβεν ὁ τεχνίτης. Ἡ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ κατανόησις τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχουν σχηματοποιηθῇ τὰ εἰς τοὺς πίνακας ὑποδείγματα, θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ πεισθῇ ὅτι δύναται καὶ αὐτὸ διὰ σχηματοποιήσεως ν' ἀποδίδῃ θέματα ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν ζωϊκὸν καὶ φυτικὸν κόσμον. Καὶ θὰ κατανοήσῃ τέλος εἰς πόσον ἀπλὴν βάσιν στηρίζεται ὅλη ἡ ποικιλία τῶν σχημάτων καὶ ὁ ἁρμονικὸς συνδυασμὸς τῶν χρωμάτων, τὸν ὁποῖον βλέπει εἰς τὰ χωρικὰ κεντήματα καὶ τὰ οἰκιακὰ ἀντικείμενα. Διότι ἡ λαϊκὴ τέχνη ἐκφράζει τὰ βαθύτερα πράγματα μὲ τὴν ἀπλουστεράν μορφήν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους εἰσαγωγὴ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ὑποδειγμάτων τῆς λαϊκῆς τέχνης θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ ἐκτιμήσῃ ὁ χωρικὸς τὰ ἰδικὰ του καὶ ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου νὰ τ' ἀγαπᾷ. Θὰ δυνήθῃ δὲ εἰς προσεχῆς μέλλον ὁ λαὸς ν' ἀνοίξῃ καὶ πάλιν τὰ δημιουργὰ του βάθῃ, διατηρῶν τὴν ὄντοτήτά του καὶ τὴν ἰδιορρυθμίαν του. Τότε θὰ κατορθώσῃ εἰς τὴν τέχνην πολλὰ! Καὶ τότε θὰ μᾶς εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ ἐλπίς ὅτι θὰ βλαστήσῃ νέα καλλιτεχνικὴ ζωὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Γ Ν Ω Μ Ε Σ

Ὁ,τι ἐλάτρευσα ὡς τώρα, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἄξιο τῆς λατρείας μου. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ τὸ ἐλάτρευσα καθὼς τὸ ἐφантаζόμην καὶ ὅχι ὅπως πραγματικῶς ἦτο.

ΔΩΡΗΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ

ΒΑΡΚΑΡΟΛΑ

Στήν ἐντάφια σιωπή, Φίλτρα ἀγάπης μαγικά,
τῆς βαρκούλας τὸ κουπί νανουρίσματα γλυκά
σάλεβε μὲ χάρι. τὰ φροκῦμα...
Κῦμα ἀνάλαφρο κυλοῦσε, Μὲ λευκότητα πανιά
ντροπαλὸ χαμογελοῦσε στὴ γαληνοτρικυμιὰ
τὸ φεγγάρι. πᾶμε πρίμα!

Μὰ μιὰ νύχτα στὸ βυθὸ
τοῦ πελάου νὰ χαθῶ
μέκανες, Νεράϊδα!
Εἴσουν φάντασμα γιαλοῦ
πῶφυγες, δῶμένα, ἄλλου;..
Πιά δὲ σὲ ξανάειδα!

ΚΑΠΟΙΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Κάποιοι στίχοι Στὴν ἐρμιὰ
σὰν ἦχοι τρικυμιὰ
μελωδίας γλυκειᾶς παργὸσβύνει κάποιοι, ἀγάπης ἡφαίστεια, φωτιές,
στὴ λαμπρόφωτη, νύχτια γαλήνη. χεῖλη ρόδινα, λάγνες ματιές!

Στὴ ψυχὴ Σὰ γλυκὰ
προσευχὴ παιδικὰ
Κάποιοι στίχοι ἐπιτάφιοι κιαλώνιοι νανουρίσματα, χάδια μεθ' ἂν
παραδείσιοι χοροί, παναρμόνιοι. κάποιοι στίχοι... στὸν ἄδη μᾶς πᾶν!
Ἀθήνα. Μ. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΡΙΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΙΩΔΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ "TORTURE DELLA SPINGE",

"Εμμετρο μετάφραση ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Σκιαδαρέση.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Στὸ ἀνατολίτικο ἀέρι ἀκούω τραγούδια
πὺ τῶν παιδιῶν τὸν ὕπνο νανουρίζουν.
Πηδάει στὰ δάση ἡ πέρδικα, σὰ νᾶταν
λέσβια παρθένα!

Κράζει τὸ ταῖρι· Πατρικὰ τραγούδια,
μικροῦλι ἀκόμα, ἐκοίμησαν κ' ἐμένα,
σὰ βοσκαροῦδι στὴν ἰσκιὰ ἀπ' τὸ δέντρο
πὺ δέρνει ὁ ἀγέρας.

Ἰερὴ ἡ Δωδώνη: ἐκεῖ πὺ κυματίζουν
τοῦ Δία οἱ δρυμῶνες, καὶ ὅλη ἀκούεται ἀκόμα
τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμη εἰς τὸ μαῦρο Πίνδο
τὸ χιονισμένο.

Τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τὰ εἰρεπία ἔσπειρε ὁ χρόνος
κ' ἐδῶ εἶναι τοῦ Ἄδη ἡ λίμνη πὺ γυρίζει
ὁ Ἀχέρωντας καὶ τῆς γεννιάς μας ὅλης
φύτρωσε ἡ εἶσα.

Ἐδῶ οἱ δικοὶ μου εἶδαν τὸ φῶς. Ἀκόμα
καθῶς τὴν ἀνοιξὴ οἱ κοπέες βελάζουν,
πὺ σαλαγάζει στὸ πλάϊ ὁ βοσκὸς, μὲ πόνο
κλαίει τὴν πατρίδα.

Καὶ μὲ βαρεῖα δταν σύγνεφα ὁ χειμῶνας
βρέχει στοὺς κάμπους, στὰ βουνὰ χιονίζει,
πάει στὸ γιαλὸ πὺ τῆς ὥραιας Κερκύρας
εἶνε ὁ καθρέφτης.

Σιμὰ ὁ Λευκάδιος βράχος, πὺ τὸ κῦμα
κυτᾶνει μὲ ὀρμὴ, κ' ὁ ἀντίλαλος τὸ ὕρην
ἀπ' τῆς Σαπφὸς τὴ συντριμμένη λύρα
σκορπάζει τριγύρω.

Καὶ κατεβαίνει ἐκεῖ πὺ ἄγρια τὸ πέλαο
ἡχολογάζει καὶ ἀπλώνεται ἓνα δάσος
ἐληῶν σ' εἰρεπία πῶχουνε σπαρμένα
θρίαμβοι τῆς Ρώμης.

Ὡ ἐσύ, τοῦ Μάρκο-Μπότσαρη ἡ Τζαβέλλα
γῆ, ἡρωϊκὸ Σοῦλι, χαῖρε, Ἡπειρος θεία,
πὺ σὰν τὴ Σπάρτη βύζαξες γυναῖκες
καὶ παλληκάρια.

Ὡ τῆς πατρίδος προμαχῶνα, ὦ λίκνο
ποιητῶν μεγάλων! τρέμοντας νὰ φεύγῃ
ὁ Ἀλῆς τὰ Γιάννενα εἶδανε. Σκυμμένος,
φιλῶ τὴ γῆ σου.

Φιλῶ τὴ γῆ πὺ ἐφίλησαν καὶ οἱ πάπποι
μου, δταν στὴν Πάργα ἐσκάβανε τοὺς τάφους,
τ' ἀγαπημένα κόκκαλα νὰ πάρουν
στὴν ἐξορία.

Φιλῶ τὴ γῆ σου, γιὰ τοὺς πρόγονούς μου
ὅλους, καὶ γιὰ ὅσους σκλάβοι ἀναστενάζουν,
γιὰ τῶν πατέρων τῆς σφαγῆς σὲ ἀγῶνες
καὶ σὲ μαρτύρια.

Ποιητὴς γιὰ σένα ἐλευτεριά ἀπ' τὴ μοῖρα
γυρεύω, ἀφοῦ ἄγρια ἡ Εὐρώπη κερδοσκοπᾷ,
σκληροῦς, σὲ χρόνια ἐλεύθερα, βαρβάρους
φωλιάζει ἀκόμα.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Πιά ὁ Δημοσθένης μὲς στὸ Ἀμφικτυόνιο
δὲ ρίχτει βέλη μὲ ὀρμὴ στὸ Φίλιππο:
τοῦ ρήτορα τὰ λόγια ὁ χρόνος
μέσω σὲ ὀλόχρυσο κλαῖ στεφάνι.

Τὸ Φιλιππεῖο, πὺ ὄρατο κ' ὀλόφωτο
στὴν ἀνθοφόρα Ὀλυμπία ὑψάνετο,
δὲ λέει, μὲς στὴς παλῆς τὴς δόξης,
τοῦ Μακεδόνοιο ἡ ἀντρεία ποῖα εἶνε.

Μάταια καυχέται πῶς βγαίνει ὁ Ἀλέξανδρος
ἀπ' τοῦ Πηλεΐδη τὴ ρίζα, ἀφοῦ ἄρματα

πιά θριάμβου με ξεμμένους λύγκες
ἀπ' τῶν Λυδῶν δὲν περνοῦν τὴ χώρα.

Κι' οὔτε σκουπίζει δούλους ἀπὸ ἀπληστοῦς
σατράπες, ὡς τοῦ Γάγγη τὰ ρέμματα,
μιὰ μακεδόνων φάλαγγα ἄγρια,
τὸνομα ἀπλώνοντας τῶν Ἑλλήνων.

Ἀνατολή! ἦταν τῶμορφο ἀνάκρασμα
μέσ' ἀπ' τὴν πρώτη βλάστηση τοῦ Ἑλληνα,
καὶ σύ, ὦ Ἀλέξανδρε, ὠργισμένος
τὸν Ξέρξη ἐπάτησες καὶ τὸν Πάρη.

Μὲ τι πιθύμια ἀξέχαστη ὁ Καίσαρας
ἔφηβος, δόξες σου ὠνειρευόντανε,
ποῦ ἔφερε τὴ σημαία τῆς Ρώμης
νικήτρια, ἐκεῖθε ἀπ' τὰ πέλαα, πέρα.

Τώρα ἄγρια πλήθη ποῦ ἄγνωρα ἐξέρασαν
ταρτάρων στέπες, γεννιά τοῦ τύραννου
ποῦ δυναστεύει στοῦ Βοσπόρου
τοῦ γαλανοῦ καὶ τὰ δυὸ ἀκρογιάλια·

πλήθη αἱμοβόρα, ποῦ ἐνῶ ἀπ' τὸν Ἑλληνα
βωμούς καὶ νόμους ἔπῃραν τὴ μοῖρά σου
καὶ τὴν ἑλληνικότητά σου,
Μακεδονία, ἐπαραγωγώρισαν.

Καὶ ἄγρια τὴ φρίκη σκορποῦν, θρονιάζοντας
τὸ αἰώνιο μῖσος μέσα στὶς βάρβαρες
θεριῶν ψυχές τους, ποῦ οὔτε ξέρουν
τὰ οὐράνια φῶτα, ὅσα φέρνει ἡ ἀγάπη.

Μακεδονία, χαῖρε! ὦ τρισένδοξη
καὶ ἀνδρείων μητέρα, μ' ἐκατὸ ἀκρόπολες.
Γλυκὸνχο σὲ φιλεῖ τὸ Αἰγαῖο
κι' ὁ ἥλιος γελᾷ ἀπὸ τὰ βουνά σου.

Γιὰ τὴν πατρίδα μιὰ κραυγὴ ὑψώνεται
ἀπ' τοὺς σπαρμένους ναοὺς, ὅδε ἡ τρίγλωσση
Χαλκιδικὴ στὸ πέλαο ἀπλώνει
καὶ ἀπαντᾷ ὁλότρεμη ὅλη ἡ πατρίδα.

Κυβερνάει μοῖρα τρανὴ τὰ διάφορα
βασίλεια. Αἰώνιο, Ἑλλάδα, τὸ πνεῦμά σου
σκορπιέται ὁλοῦθε ἀχτιδοβόλο,
τὸν Προμηθεά ἀφ' οἴτου ἔχεις πλάσσει!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Πιά δὲν ἀστράφτει ἡ Ἅγια Σοφιά ἀπ' τὸ λόφο
καμαρωμένη με τοὺς χρυσομένους
σταυροὺς ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πέντε τρούλλους
στοῦ ἡλίου τὰ φῶτα.

Στὰ μωσαϊκὰ ὅλοι οἱ νάρθηκες, λιβάνια
ὑψῶναν, δέησες οἱ γυναικωνῖτες,
ἐνῶ ἐχτυποῦσαν γιορτερά ἡ καμπάνες
ἀδιάκοπα ὅλες.

Στὸ σκαλισμένο τὸ προσευχητάρι
τοῦ Φαναριοῦ, ποῦ ἰερά τὸ ζώνουν πέπλα,
βυζαντινά με τὸ χορὸ μαζὺ ὁ ἴδιος
ψέλνει ὁ Αὐτοκράτωρ.

ποῦ αἱ συζητήσεις τῶν σοφῶν εὐφραίνουν.
Θλίβερο θέαμα ἐνῶ χουμάει ὁ Τούρκος,
ἡ ἐπαρχίες ἐπέσαν πιά καὶ τῆς Ἑλλάδος
τὸ πῦρ ἐσβύσθη!

Χτυπᾷ ἡ στερνὴ ὥρα καὶ τοῦ κάκου ὁ Πρίγκηψ
ψυχραῖμος, μες τὰ τείχη στρουμωγμένος
πιά, τοὺς στρατιῶτες του ὅλους συναθροίζει
καὶ μάταια ὀπλίζει.

Βαρβάρων ἄγρια στίφη πολιορκώντας
σφίγγουν σιμά, κι' ὁ Κωνσταντῖνος στέλνει
περίφανη ἄρνηση:—«Ὅλοι πολεμώντας,
καὶ με μιὰ γνώμη,

θὰ σκοτωθοῦμε· ἀλλὰ σ' ἐσὲ τὴν πόλη
δὲν παραδίνω!» Κι' ὁ ἡγεμόνας πρῶτος
στὴ μάχη ὀρμώντας, στοὺς πολεμιστὰδες
χάνεται μέσα.

Μὲ τὸ Βυζάντιο, τῶν αὐτοκρατόρων
ἐνδοξα πέφτει ὁ ἀητὸς κι' ὁ Κωνσταντῖνος.
Τοῦ γένους του ὅλη αὐτὸς τὴν τιμωρία
καὶ δόξα ἐπῆρεν,

ὅταν ὁ Μωάμεθ σὲ ἄλογο ἄσπρο ἀνόσιος
κι' ἀγέρωχος, μες σὲ ποτάμια ἀπὸ αἷμα
τὸνομα καὶ τὴν ἐκκλησία ἐπατοῦσε
τοῦ Βυζαντίου.

Στοῦ Βυζαντίου τὸ κράτος ξεπεσμένη
καὶ μακροὺς χρόνους σκλάβα στοῦ Ἑλλησπόντου
τὰ γαλανόβρεχτα ἀκρογιάλια, ὦ Ἑλλήνων
μεγάλῃ ἰδέα,

νὰ βασιλέψης ὥρα· ἀναγεννιέται
μέσ' ἀπ' τὴ στάχτη ὁ Φοίνικας ὁ ἀρχαῖος.
Μὰ ἐσένα, Ἑλλάδα, ὁ φοίνικας, καὶ μῦθος
καὶ σύμβολο εἶνε!

Σημείωση τοῦ συγγραφέα.—«Οἱ τρεῖς αὐτὲς ᾠδές, ἂν καὶ γράφηκαν στὰ 1907—
1908, ὅταν δηλαδὴ κανεὶς δὲν μπορούσε νὰ φανταστῇ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους
ὅπως καὶ τὸ μεγάλο Εὐρωπαϊκὸ καὶ τὴ Μικρασιατικὴν κατὰστροφὴν, ποῦ ἀκολοῦθησε,
μοῦ φαίνεται πῶς μποροῦν ἀκόμα νὰ διαδραστηριοποιήσῃ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες
μου Ἕλληνες.

Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΙ

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Πολλοὶ 'ναὶ οἱ δρόμοι πῶχει ὁ νοῦς.
(Δ. Σολωμός).
(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο).

Ἐννοεῖται διὰ παρεξηγήθη μετὰ ταῦτα καὶ ἕκαστος ἐρμηνεύει κατὰ τὸ
δοκοῦν τὰς ἀντιλήψεις του. Ὁ Θρύλος μᾶς λέγει διὰ «ὁ Σολωμὸς ἤθελε
τὴν ἀπόλυτη δημοτικὴ χωρὶς συμβιβασμό, στὸ Διάλογο σατυρίζει πολὺ
καὶ τὴ μιχτὴ, τὴν ἀπόλυτη Δημοτικὴ μόνον ἀνεπτυγμένη ἀπὸ τὸν καλλιτέ-

χνη ὥστε νὰ ἐκφράζη αἶσθημα καὶ σκέψη». (1) Οὕτε ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶναι ὀρθὴ διότι ὁ Σολωμὸς δὲν ἠθέλησε τὸ ἀπόλυτο τὸ ὁποῖον πολὺ ὕστερον ἀνεκάλυψαν μερικοί. Ἦθελε τὴν γλῶσσαν διάφορον ἀπὸ τὸν τύπον τῆς δημώδους. (2) Καὶ ἐδῶ ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ ἁέρων ἀλλὰ περὶ τύπων, περὶ τοῦ τυπικοῦ καὶ φθογγολογικοῦ καὶ τοῦ γραμματικοῦ ἐν γένει μέρους τῆς ποιήσεώς του. Ἐπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ περάσωμεν ἀβρόχοις ποσὶ τὰ πράγματα ἀρκούμενοι εἰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας, εἰς εὐσεβεῖς πόθους. Ὁ Σολωμὸς ὄχι μόνον εἰς τὴν ποιητικὴν του γλῶσσαν ἔχει καθαρολογισμοὺς καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ πεζοῦ, ὅσον καὶ ἂν ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἰδίᾳ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ δευτέρα μὲ τὴν πρώτην. «Ὁ Σολωμὸς ἐγίνωσκε τὴν οὐσιώδη καὶ βαθεῖαν διάκρισιν μεταξὺ πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ λόγου» ὡς εἶπεν ὁ Παλαμᾶς (3) καὶ ὡς δύναται ὁ γνωρίζων γραμματικὴν τῆς δημώδους καὶ γραμματικὴν τῆς καθαρευούσης ν' ἀντιληφθῇ ἀπὸ τὸν Διάλογόν του.

Διὰ τὸν Σολωμὸν ἐλέγχθησαν πολλὰ τὰ ὁποῖα δὲν θ' ἀνασχευάζωμεν τώρα, ὅτι «συνέχισε τὴν παράδοσιν καὶ στιχουργικὰ», (4) ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης εἶναι ἐλευθερίας ζήτημα καὶ ὄχι παιδαγωγικῆς ἢ γλωσσολογίας. (5) Πρέπει ὁ καθένας νὰ μὴ ἐξετάζη μόνον ἀπὸ τὴν ἀποψὲν του τὰ πράγματα.

Ἀλλὰ κυρίως τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ ἀκόμη εἶναι τὸ τοῦ Dante μὲ τὸν ὁποῖον κατηντήσαμεν γελοιοί. Ἦδη ὁ Ζαμπέλιος ἔγραφε ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ «Μὰ τὴν ἀλήθειαν πολλὰ καὶ μεγάλα ἄλλως πῶς ὀδηγούμενος ἠδύνατο ὁ δαιμόνιος νὰ κατορθώσῃ, ἐξετέλεσε δὲ τὰ ἐλάττωνα. . . .». Νομίζει ὅτι ἔπρεπε ὡς εὐμοιρῶν πλούτου διανοητικοῦ καὶ χρηματικοῦ νὰ σπουδάσῃ περισσότερο, νὰ μάθῃ περισσότερα, νὰ ἐρευνήσῃ τὸν Μεσαίωνα, τὰ τῆς γλώσσης κλπ. Εἰ οὕτως ἔπραττε τίς ἄλλος ἤθελε παρέξει καλλιτέρους ποιητοῦ ὕφους ὑπογραμμούς; (6) Τίς ἄλλος ἤθελεν ἐπιτυχεστέρον ἐκφέρει τύπους γλώσσης νεοελληνικῆς αὐθεντικούς. τύπους ὠρισμένους ἴσως ν' ἀναγκαιώσῃ τὴν ῥίμην τῆς ἀττικίζουσας ἢ μᾶλλον ψιττακίζουσας ἡμῶν σχολαστικότητος, νὰ περιστείλῃ τὸ ἐθνοκτόνον τῆς παιδείας, τῆς τέχνης, τῆς θρησκευτικῆς διαμορφώσεως μονοπωλεῖον, νὰ διαρρήξῃ ἐπὶ τέλους τοὺς σινικοὺς τούτους ἐπιτελισμοὺς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπὸ χρόνων ἀμνημονεύτων καὶ εἰς τὸ πείσμα

(1) Ἐνθα καὶ ἀνωτέρω σ. 19.

(2) Ὁ Ζαμπέλιος εἰς τὸ «Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδᾷ» θέλει τὸν ποιητὴν νὰ γίνεταί καταληπτικὸς διὰ γλώσσης ὅσον οἷον τε πάγκοινον ἔχουσης τὸν χαρακτήρα, πρὸς τὸ ὅλομελὲς Πανελλήνιον τῆς σήμερον καὶ πρὸς τὸ τῆς αὔριον νοσημονέστερον. Βλέπε γύρω στὸ Σολωμὸ Α' σ. 64.

(3) Πρῶτα κριτικά σ. 15.

(4) Θρύλου Σολωμὸς σ. 5.

(5) Ἀποστολάκης ἔνθα καὶ ἀνωτέρω.

(6) Καὶ αὐτὸς ὡς φαίνεται κάμει σύγχυσιν τύπων καὶ ὕφους. — Ἀναφέρομεν ἐδῶ τὰς κυριωτέρας ἢ προχειροτέρας γνώμας τὰς σχετικὰς μὲ τὸ ζήτημα μας ἢ γνώμη τοῦ ἐρχομοῦ ἐνὸς Dante ἔχει σήμερον καταντήσῃ ἐφημεριδογραφικῇ.

παντὸς ὁμολογουμένου δόγματος ἐξευγενισμοῦ, ἐμφράττεται εἰσέτι παρ' ἡμῖν ὡς εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἢ συμμορία τῶν λογίων Μανδάρινων, οὕτω δ' ἐμφραττομένη ἀποχωρίζεται τῆς μεγάλης τοῦ γένους πλειονότητος;» (1)

Ἀλλὰ προηγουμένως ὁ Θωμαζέος ἔγραφεν (1855). Ἄν εἶχεν ὁ Δάντης ἀκούσει τὸ παράπονον τοῦ μοναχοῦ Ἰλαρίου θὰ εἶχάμε ἓνα δράμα τῶν τριῶν βασιλείων λατινικὰ ὅλο ὡραιότητες ὁμοῖες μὲ τὸ στίχο:

Infera regna canam supero contermina mundo.

Κι' οἱ νέοι Ἕλληνες ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουνε τὸ Δάντη τους καὶ τὸν Ὀμηρο θὰ ἔχουν (ἂν ὁ Σολωμὸς δὲν προβλέψῃ) τὸ infera regna εἰς τὰ συντέλεια τῶν αἰώνων. (2) Ὁ ποιητὴς ἔξει τότε. Καὶ ὁ Ζαλοκώστας ἔγραψε διὰ τὸν Σολωμὸν, ὅτι «εἶνε ὁ μόνος ποιητὴς ποὺ θάχῃ καύχημά του μιὰ μέρα αὐτὸς ὁ αἰτυχὸς τόπος» (3) Πολὺ δὲ πρότερον (1825) ὁ Τρικούρης ἔγραφεν ὅτι «δίκαιον εἶναι νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ εὐρυχωρία τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ ἐπλάτυνε καὶ αὐτὰ τὰ στενὰ θύρα τῆς στενῆς μας γλώσσης τὴν ὁποίαν καὶ ἀνέβασεν εἰς τὰ ὕψη τῶν ἰδεῶν του. . . . εἰς κανένα καιρὸν καὶ εἰς κανένα ἔθνος ἡ ἐλευθερία δὲν ἤβρε ψάλτην ἀξιώτερον. . . .». (4) Ὑστερα ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος εἰς τὰς «Σημειώσεις τοῦ ποιητῆ» μᾶς ἔλεγε (1856) «μέλις δημοσιευθὼν τὰ ἀνέκδοτα ποιήματά του θέλει γνωρίσει ὁ κόσμος ὅτι ἔχει κι' ἡ Ἑλλάδα τὸ Δάντε της». (5)

Καὶ ὁ Ροῦδης λέγει «Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν μόνον τοῦ Δάντε καὶ τοῦ Πετράρχα τὸ ἔργον ἐξετέλεσαν οἱ Κρήτες ὁ Βηλαράς, ὁ Χριστόπουλος καὶ ὁ Σολωμὸς, διαμορφώσαντες κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς λογικῆς τὸν νεώτερον ἑμμετρον λόγον». (6) Ὁ Ἀποστολάκης θέλει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Σολωμὸν διὰ νὰ γίνωμεν ὅπως πρέπει δημοτικισταί. «Ὁ Ροῦδης (ὅμως) κι' ὁ Ψυχάρης εἶναι πέρα καὶ πέρα πλάσματα τῆς ἐποχῆς τους. Ἄν ὥστόσο τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης βαστάει στὴν ἀρχή, ἂν ἀκόμα μᾶς θερμαίνει κι' ἂν εἴμαστε ἡσυχοὶ γιὰ τὸ μέλλον του, αὐτὸ νὰ τὸ χρωστοῦμε στὸ μοναδικὸ ποιητὴ μας τὸ Σολωμὸ κι' ὄχι τὸ Πτωχοπρόδρομο, καθὼς μὲ περίσσια φαρισαϊκὴ ταπεινοσύνη καὶ περισσότερη βυζαντινὴ ἀνοσιὰ ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸ του ὁ Ψυχάρης στὸ ταξίδι». (7) Ὁ Ψυχάρης λέγει διὰ τὸν μέγαν ἐκείνον ποιητὴν τὸν ὁποῖον ὅλοι ὀνειροπο-

(1) Γύρω στὸ Σολωμὸ Α' σ. 107.

(2) Ἡ περικοπὴ ἐλήφθη ἐκ τοῦ Γύρω στὸ Σολωμὸ Α' σ. 23 ὅπου τὴν ἀναφέρει καὶ τὴν μεταφράζει ὁ Παλαμᾶς.

(3) Ἡ περικοπὴ ἀπὸ τὸ Γύρω στὸ Σολωμὸ Β' σ. 69.

(4) Γύρω στὸ Σολωμὸ Β' σ. 69.

(5) Ἰ. Τυπάλδου Ἀπαντα (ἐκδ. Φέξη) σ. 150.

(6) Ἐμμ. Ροῦδης Εἰδῶλα σ. 263.

(7) Ἐνθα καὶ ἀν. σ. 196.

λοῦν «αὐτὸς ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν Περαιὰ θὰ μᾶς βγῇ καμμιά μέρα». ⁽¹⁾ Ὁ Θρύλος λέγει ὅτι «ὁ Σολωμὸς δὲν ὑψώθηκε σὶς ὕψος τῆς ἀποστολῆς του. Μόνος ὁ Σολωμὸς κι' ἴσως ὁ Κάλβος μποροῦσαν νὰ εἶχαν γίνει ὁ Dante τῆς Ἑλλάδας καὶ δὲν ἔγιναν. Κι' ἔτσι δὲν μπόρεσε ὁ Σολωμὸς νὰ ἐπιβάλῃ οὔτε τὴ γλωσσική του ἀλήθεια ποὺ τόσο τὴν ἀγάπησε καὶ πραχτικά ⁽²⁾ καὶ θεωρητικά. Γιατὶ ἡ γλῶσσα, ὁ στίχος εἶναι μονάχα ὄργανα καὶ δὲν εἶχε δίκιο ὁ Σολωμὸς ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀπλὴ μορφή γιὰ νὰ μεταδώσῃ τὰ πρὸς ὑψηλόνόητα». ⁽³⁾ Ὁ δὲ Παλαμᾶς στοχαζόμενος ὅτι ὁ Ψυχάρης εἶπε πῶς ὁ Dante εἶναι ὁ λαὸς διερωτᾶται, ἐκ μετριοφροσύνης βέβαια, μήπως ὅλοι οἱ μαλλιανοὶ «δὲ θὰ λογιάζαμε ἀνταμωμένοι ἴσα μ' ἕνα Δάντη μεγάλου». ⁽⁴⁾ Καὶ ἐπιλέγει «Καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς ἦρθε καὶ νὰ μὴν τὸν πῆρε ὁ κόσμος μυρουδιά». ⁽⁵⁾

Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἰακ. Πολυλά ὁ ὁποῖος ἐκδίδων τὰ εὐρισκόμενα ἔγραφε (1859). «Μακαριστὸς θὲ νὰ εἶναι ἂν γεννηθῇ εἰς τὸ ἔθνος, ἕνας ἄλλος Σολωμὸς, ὅταν οἱ λόγιοι σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα ἀρχίσουν νὰ ξεθάψουν τοὺς ἀμελημένους θησαυροὺς τῆς». Δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Σολωμὸς ἔδωσε τὸ τελειωτικὸν ἔνδυμα. ⁽⁶⁾

Ὁ Βάρναλης δὲν παραδέχεται τὸν Σολωμὸν ὡς γλωσσόπλαστην ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης δὲν μετεχειρίσθη τὸν ὁδοστρωτήρα. Παρατηρεῖ ὅμως τὴν διαφορὰν τοῦ τυπικοῦ «Μὰ καὶ τὸ τυπικὸ μέρος τῆς γλώσσας ὄχι μονάχα στὴ νεανική του περίοδο μὰ καὶ στὴν πλείρια ὀριμότητά του εἶναι ἀναρχημένο καὶ αὐθαίρετο. ⁽⁷⁾ Ὁ Σολωμὸς (λοιπὸν) γίνεται μεγάλος ποιητὴς μετὰ τὴν Ἐπανάστασι. Ὅμως δὲν γίνεται καὶ μεγάλος γλωσσόπλαστης. Γιατὶ λιγώτερο ἐπλαθε γλῶσσα ἀπ' ὅσο ἔπερνε ἔτοιμο λεξιλόγιον ἀπὸ παλαιότερα δημοτικὰ κείμενα, ποὺ μερικὰ ἀπ' αὐτά, ὄχι μονάχα δὲν τὰ ξεπέρασε μὰ οὔτε καὶ τᾶφτασε». ⁽⁸⁾ Ἀπαριθμεῖ μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἰδιορρυθμοὺς λεκτικὸς τύπους τοὺς εὐρισκόμενους εἰς τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ καὶ καταλήγει «... δὲν εἶναι ὁ Σολωμὸς μὰ ὁ Ψυχάρης ποὺ μᾶς ἔκανε γλῶσσα». ⁽⁹⁾ Ὅτι ὁ Σολωμὸς εἶτανε μεγάλη συνείδηση φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ποὺ κι' ἂν ἀρχαιολάτρης στάθηκε ἕνας συγχρονισμένος δημιουργὸς ἕνας ζωντανὸς νεοανθρωπιστὴς κατὰ τὸν τύπο τῶν Εὐρωπαίων. Μεταχειρίστηκε τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ στὴν ποίησίν του κι' ἀγωνίστηκε γι'

(1) Ταξίδι σ. 222. Ἐφέτος ὅμως (1928) τὸ ν' ἀναμένωμεν Dante ἀποκαλεῖ κωμική πλάνη. Βλέπε ἐφημερίδα Πολιτεία ἀρ. 3305 «Ποίηση καὶ Πρόζα».

(2) Σολωμὸς σ. 45.

(3) Γράμματα Α'. σ. ιβ'.

(4) Αὐτόθι.

(5) Ἀπαντα τὰ εὐρισκόμενα προλεγόμενα σ. μς'.

(6) Ὁ Σολωμὸς χωρὶς μεταφυσική σ. 42.

(7) Αὐτόθι σ. 43.

(8) Αὐτόθι σ. 44.

αὐτῇ. Μὰ πρὸς τεράστια σημασία ἔχει τὸ ὅτι μεταχειρίστηκε αὐτὴ τὴ γλῶσσα καὶ στὴν πρόζα του, ἡρωϊσμό ποὺ δὲν τὸν εἶχεν ὁ Βαλαωρίτης». ⁽¹⁾

Δυστυχῶς ἕνα πρᾶγμα δὲν κατενοήθη μέχρι σήμερον. Ὅτι ἂν διὰ κάθε ἔθνος εἰς τὸ ὅποιον ἐπεκράτησεν ἀνωμαλία γλωσσική χρειάζεται ἕνας Dante, διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Dante ἦλθε καὶ παρήλθεν. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Σολωμὸς. Ὁ μὲν Ὅμηρος ἔδωσε τὴν γλῶσσαν τοῦ εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν τῶν μετὰ ταῦτα αἰώνων καὶ συγγενὲς πρὸς αὐτὴν ἰταλίαν καὶ λογοτετῶν Ἑλλήνων γλῶσσα, ὁ δὲ Dante ἔδωκεν εἰς τῆς ἰταλίας καὶ λογοτεχνικὴν καὶ μὴ γλῶσσαν. ⁽²⁾ Ἀλλ' ἀμφοτέρων δὲν προηγούνται μεγάλοι ποιηταὶ οὔτε μεγάλοι φιλόλογοι, οὔτε καὶ σημαντικαί. Οὔτε πρὶν τοῦ Ὁμήρου ὑπῆρξε κανεὶς ὁ ὁποῖος διὰ μεγαλειώδους ἔργου νὰ καθιερώσῃ εἰς τὴν ποίησιν τὴν ἐπικήν γλῶσσαν μὲ τοὺς ἀρχαϊσμοὺς καὶ τοὺς αἰολισμούς τῆς, οὔτε πρὸ τοῦ Dante ὑπῆρξε ἰταλὸς ἀξιόλογος ὁ ὁποῖος νὰ σμύρῃ τῆς, οὔτε πρὸ τοῦ Dante ὑπῆρξε ἰταλὸς ἀξιόλογος. Καὶ πρὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ὑπῆρξε κανεὶς ⁽³⁾ ὁ ὁποῖος νὰ ζητήσῃ σοβαρῶς τὰ σκῆνος Σολωμοῦ δὲν ὑπῆρξε κανεὶς ⁽⁴⁾ ὁ ὁποῖος νὰ ζητήσῃ τὴν γλωσσικὴν πτῆρ τῆς ποιήσεως καὶ νὰ χαράξῃ γλῶσσαν ποιητικὴν, τὴν γλωσσικὴν μας ὁδὸν ἐχάραξεν ὁ Σολωμὸς. Δυστυχῶς ὁ ἐθνικός μας φάλτης ἦτο μὲν μέγας ὡς ποιητῆς, ἀλλ' ἡγνὸς γλωσσικῶς γραμματικῶς τὰ κατὰ τὴν καθεύου Ἑλληνικὴν, διότι κυρίως ἡ ἐποχὴ τοῦ δὲν τὰ ἐγνώριζε. Γιὰ τὴν Ἑλληνομάθειαν τοῦ Σολωμοῦ εἶχεν ἤδη γεννηθῇ ζήτημα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἡ Dora d' Istria ἐνόμιζεν (1859) ὅτι «ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τὴν πλέον δημώδη γλῶσσαν καὶ σχεδὸν τὴν τῶν Ζακυνθίων διάλεκτον. . . . ὁ κόμης Σολωμὸς ἡγνὸς ὅλως τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. . . . μόλις δὲ εἶχε ἰδεᾶν τινὰ καὶ ταύτην ἀτελῆ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς». Ὁ Κανάλε ἐπικρίνων αὐτὴν παραδέχεται μὲν τὴν διαλεκτικότητα τὴν ὁποίαν καὶ συγχωρεῖ διότι κατ' αὐτὸν ὁ Σολωμὸς ἐμιμήθη τοὺς προγόνους του, λέγει ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐννοοῦν τὴν διάλεκτον τοῦ Σολωμοῦ, δὲν δέχεται ὅμως τὴν κατηγορίαν τῆς D'Istria ὅτι δὲν ἐγνώριζεν Ἑλληνικά. Καὶ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει βεβαίως δίκαιον. Ὁ Σολωμὸς δὲν ἔχει παιδείαν σημερινοῦ γλωσσολόγου ἀλλ' ἐγνώριζε καὶ μετεχειρίσθη πολλὰ καὶ ὠφελήθη οὐκ ὀλίγα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. ⁽⁵⁾ Εἶχε γνῶσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ὅπως μᾶς μαρτυρεῖ ὁ Πολυλάς ἀλλὰ καὶ ἡ μετά-

(1) Αὐτόθι σ. 173.

(2) Καὶ μὲν ἡ γλῶσσα τοῦ Σολωμοῦ δὲν ἐπεκράτησεν ἀμέσως, ἀλλ' ὡς ἀντιπαρετηρήθη ὑπὸ παλαιότερου κριτικοῦ καὶ ἡ τοῦ Dante ἐπεκράτησε μόλις δύο αἰῶνας μετ' αὐτόν. Ὡς γνωστὸν ὁ Dante ἔγραψε τὰ περὶ τοῦ ἔργου εἰς τὴν λατινικὴν τῆς ἐποχῆς.

(3) Ὁ Βηλαρᾶς σύγχρονος. Ὁ Ρήγας, ὁ Γουζέλης καὶ ὁ Χριστόπουλος ὄχι τόσο ἀξιόλογοι.

(4) Βλέπε τὰ σχετικὰ εἰς : Γύρω στὸ Σολωμὸ Β' 184—189.

φρασες Ὀμηρικῶν στίχων, τὸ ὅτι ἀναφέρει στίχους τοῦ Πινδάρου (1) καὶ τὸ ὅτι ἐλληνίζει εἰς καιρὸν ὅπου δὲν ἦτο τοῦτο σύνηθες.

(Ἐχει συνέχεια)

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΙΣ

(1) Βλέπε εἰς Ἄπαντα τὰ εὑρισκόμενα, προλεγόμενων σ. ιθ' καὶ νγ', ἀπόσπασμα τῆς Ἰλιάδος σ. 213, καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ ποιητοῦ σ. 56—58.

ΑΠ' ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ,,

XXIV.

Ἐλειψες κι' ἦρθες μὲ τοῦ Μάη τὰ μάγια,
κι' εὐθὺς ἀνοίξαν τῆς ψυχῆς μου οἱ θύρες,
καὶ βγήκανε μὲ κλάδους καὶ μὲ βάρια
νὰ σὲ δεχτοῦν οἱ αἰσθήσεις μου οἱ χῆρες.
Κι' ὅταν ἀπάνω μου ἄπλωσες βεντάγια
καὶ πάλι τὰ φτερά σου, Ἀγάπη, λύρες
λὲς κρούσαν ὀρφικές, κι' ἡ κουκουβάγια
τῆς θλίψης μου βουβάθη σὰν μὲ πῆρες
στὴν ἀγκαλιά σου.... Πιότερο τὰ φῶτα
τοῦ Ὠραίου καὶ τοῦ Καλοῦ τότε, σὰν κρήνη
ἀνάβρυσαν ἐντός μου, καὶ μιὰ νότα
δοκίμασα ἡδονῆς νὰ μὲ πλατύνῃ
σὲ γίγαντα... καὶ πιότερο ἀπὸ πρῶτα
κατόπιν νὰ μοῦ δίνη τὴν Εἰρήνην.

ΣΗΜΕΡΑ ΖΩ...

Σήμερα ζῶ! Δὲν εἶμαι μέσ' τὴν πόλιν
ποὺ σκιάζουνε τὰ σπίτια, οἱ καπνοδόχοι,
οἱ πρόληψες, τῶν ἀνθρώπων οἱ δόλοι,
τὸν οὐρανὸ μας καὶ τὸ φωτοβρόχι
τοῦ ἡλίου μας! Ἀτέρμονοι εἶν' οἱ θόλοι
τοῦ δορίζοντά σ' αὐτὴ τὴν ἔρμη κόχη
τῆς θάλασσας, ποὺ βρῆκα ἀραξοβόλι...
Σήμερα μέσ' τὴν πόλιν δὲν εἶμαι, ὄχι!
Σφυρίζει ὁ ἄνεμος μὲ μὲ στὴν πυρωμένη
τὴν ἄμμο, μπρὸς στὰ κύματα, ἓνα νέο
τραγοῦδι... Γυμνὴ τότε μεθυσμένη
ἀπὸ τὴ λευτεριά, τὸν ἥλιο, γυμνὴ λέω,
τὶς πρόληψες πατάω σὰ μανιασμένη
στὴν ἄμμο μὲ τὶς φτέρνες, κι' ἀναπνέω!

VII. 1929.

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ΜΑΓΔΑΛΗΝΕΣ ΧΩΡΙΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Φτωχὲς φεγγαροπρόσωπες καὶ σιγοπερπατοῦσες
μ' ἀφράτα στήθια ποὺ ἀνθοῦν ὥσάν ρόδα τοῦ Ἀπρίλη,
χιονάτες ἢ μελαγχροινὲς καὶ σεῖς ξανθομαλλοῦσες
μὲ λάγνα μάτια φεγγερά κι' ἡδονικά τὰ χεῖλη.

Φτωχὲς νεραῖδοπρόσωπες μὲ τὰ σφιχτοδεμένα
λιγνὰ κορμάκια ποῦ μ' ἀφρὸ πλαστήκανε καὶ μῦρο,
ὅταν θωρῶ τὰ μάτια σας θολὰ καὶ λυπημένα
τ' ἀχνάρι νάχουν τὸ βαθὺ τοῦ πόνου γύρω γύρω,

πῶς μοῦ τρυπᾶτε τὴν καρδιά, κι' ὅταν θλιμμένες
ἀργοπερνᾶτε λείψανα στεγνὰ κι' ὠχρά, καὶ πᾶτε
στῆς ἡδονῆς νὰ δόσετε, δειλὲς καὶ πουλημένες
τὰ ρόδα τὰ στερνότερα π' ἀνέλπιστα μαδάτε...

ΠΑΝ. ΤΖΑΝΝΕΤΑΤΟΣ

ΣΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΜΑΞΙΜΙΛΙΑΝΟ

Κάτω ἀπὸ τὸ παλάτι σου στὰ βραχοθέμελά του,
μάταια χτυπᾷ μετὰξινῃς τῆς θάλασσας τὸ κύμα,
νὰ σὲ ξυπνήσῃ ἀπ' τὸ βαθὺ τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου,
κι' ἀφοῦ δὲ γίνη σου ἡ χαρά, νὰ σὲ γλυκάνῃ ὡς μνήμα.
Καὶ νὰ σοῦ πῇ τὸ ἔχασες μισεύοντας μακρὰ του,
τὸ κυπαρίσσι τὸ ψηλὸ καὶ τὴ λιγνὴ σκιά του,
τὰ ἡλιολουσμένα μάρμαρα, τοῦ σούρουπου τὴ δόξα,
μέσα στοῦ πάρκου τὰ κρυφά, τὰ λουλουδένια τόξα.

κι' ὅλη τὴ γαλανὴ χαρὰ κι' ὅλο τὸ καρδιοχτύπι
ἐκείνου ποὺ τινε ρουφᾷ, καὶ νὰ σοῦ πῇ τί κρῖμα
ἀπ' τὸν παράδεισον αὐτὸν ποὺ τίποτε δὲ λείπει
νὰ προτιμήσῃς νὰ γενῆς τῆς δόξας σου τὸ θῦμα.

Στ' ἄδειο παλάτι τ' ὀρφανό, στὰ βραχοθέμελά του
τὸ αἰώνιο κύμα τραγουδᾷ τὴ νειότη τοῦ θανάτου.

Μιραμάρε (Τεργέστη)—25, IX, 1927.

ΠΑΥΛΟΣ Γ. ΦΛΩΡΟΣ

— Πέθανε τὸν περασμένο Φεβρουάριο ὁ μεγάλος συγγραφέας Marco Praga ἀφήνοντας ρητὴ διατάξῃ στὴ διαθέκῃ του νὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὸν ἐκτελεστή της ὅλα τὰ χειρόγραφα τῶν ἐκδοθέντων καὶ ἀνέκδοτων ἔργων του, κ' ὁλόκληρη ἡ ἀλληλογραφία του. Οἱ ἐφημερίδες ἐξεγέρθησαν γιὰ τὴν βάρβαρη πραγματοποίηση τῆς διατάξεως αὐτῆς, λέγοντας ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα ἓνας νὰ κάψῃ τὴ βιβλιοθήκη του π. χ. Ὁ Ὑπουργὸς ὁμῶς τῆς Παιδείας μὲ διαταγὴν τοῦ ἀπαγόρευσε τὴν καταστροφὴ καὶ τὰ περίφημα χειρόγραφα θὰ φυλαχτοῦν σὲ μιὰ μεγάλῃ βιβλιοθήκῃ.

— Στὸ Γυμνάσιο Ζακύνθου γίνετο ἡ γιορτὴ τῆς ἀπονόμης τοῦ Ἀμπελοεῦδίου ἐπαθλοῦ, πού ἀπὸ τοῦ χρόνου διπλασιάζεται. Εἶν' ἀλήθεια πὼς τελευταῖα παρατηρεῖται κάποια κίνηση προοδευτικῇ καὶ δημιουργικῇ στὴ Ζάκυνθο, πού ἀντικαταστάται ὁμῶς ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ τοπικοῦ πολιτικοῦ φανατισμοῦ.

— Ὁ κ. Α. Ἀνδρεάδης σ' ἐπιστολῇ του στὶς «Μοῦσες» Ζακύνθου σχετικῶς μὲ τὴ βιβλιοθήκῃ Δε-Βιάξῃ ὑποδείχνει νὰ σχηματισθῇ ἀπὸ τὰ βιβλία πού ἀφοροῦν τὸν Φώσκολο καὶ τὴν Ἑλπίδα, εἰδικὴ βιβλιοθήκῃ στὴ Φωσκολιανή, τὰ ἄλλα ματισμὸ τέτοιας πολυτίμης βιβλιοθήκης συμφωνοῦμε, ὅπως συμφωνοῦμε νὰ δωρηθοῦν τὰ ἄλλα στὴ Δημοσίαν, σ' ἀνταλλαγὴ μὲ ἄλλα Ἑλπίδα καὶ δὲ συμφωνοῦμε ὅμως νὰ δωρηθοῦν στὸ Γυμνάσιο ἀπλούστατα, γιατί ἡ χρησιμοποίησίς των εἰδικῇ ἐπιτροπῇ γιὰ νὰ ἐποπτεύει τὴν καταγραφή τῶν βιβλίων, χειρογράφων καὶ ἀλληλογραφίας Δε-Βιάξῃ, πού πρέπει νὰ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα σὲ ἱστορικὴς στήν περίωσή της πολυτάκτης Βιβλιοθήκης καὶ πού ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀτήρησιν καὶ τοῦ παραμικροῦ χαρτιοῦ τοῦ ἀληθομονήτου ἱστορικοῦ, ἔχει τὴν ἀπαίτησιν νὰ μὴ γίνῃ τὸ παραμικρὸ δίχως ν' ἀντιπροσωπεύεται ἰδιαίτερος συνιστοῦμε κ. Διον. Παπαγιαννοπούλου, γιὰ τὴν καταγραφή, γιατί εἶναι φυσικῶς ἀδύνατο μιὰ Παπαγιαννόπουλος εἶναι ὁ ἄξιος συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τῶν παλαιῶν Ζακυνθίων ἱστορικών καὶ γρηγόρα ἡ ἀξία του θὰ ἀναγνωρισθῇ.

— Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ Ζακυνθίων ἐξελέγη ὁ κ. Παν. Καλογερόπουλος. Ἡ δρᾶσις, ἡ ἐνεργητικὴ τοῦ Συλλόγου τελευταῖα εἶν' ἐντατικὴ καὶ τιμητικὴ γιὰ τὴ Ζάκυνθο.

— Ὁ συνεργάτης μας Ἰω. Κακριδῆς μᾶς πληροφορεῖ ἀπὸ τὴ Δρέσδη πὼς βρέθηκε σὲ πάπυρο ἐπάνω ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Καλλιμάχου, ἀπὸ τὸν περίφημο «Πλόκαμος τῆς Βερενίκης», τὸ πρότυπο τοῦ ποιήματος τοῦ Κατούλλου. Δημοσιεύθηκε classica NS. vol III fase I (1929) μ' ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

Καὶ μᾶς παραθέτει λίγους στίχους:

Τί πλόκαμοι ρέξωμεν, ὅτ' οὐρεα τοῖα σιδή[ρωι]
ε[ἴ]κουσιν; Χαλύβων ὥς ἀπόλοιτο, οἱ μιν ἐφ[η]ναν
πρῶτοι καὶ τυπιδὼν ἐφρασάν ἐργασίην.

— Δημοσιεύομεν ἐνδιαφέρον κριτικὸν ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓνα ποιητικὸ γράμμα τοῦ Ποιητῆ Κωστῆ Παλαμᾶ, πού ρίχνει μιὰ ἀπὸ τίς φωτεινές του ματιὰς πάνω στὴ συλλογὴ ἐνός Ζακύνθιου ποιητῆ τοῦ Κανδιάνου Ρώμα.

«Καὶ πὼς νὰ σὰς εὐχαριστήσω γιὰ τ' «Ἀνθὴ» τοῦ Ρώμα!... Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ βιβλιαράκι αὐτό, ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικὰ μου χρόνια κ' ἀπὸ ἓνα ποίημα τοῦ Ζαλοκώστα στὸν Κανδιάνο Ρώμα καὶ ἀπὸ κάποιους σκόρπιους τοῦ στίχους, εἶχα ἐπιθυμία νὰ τὸ γνωρίσω στὴν πηγὴν του. Καὶ βέβαια εἶναι πολὺ περίεργο βιβλίο, πού δὲν εἶναι φτωχὸ ἀπὸ ὁμορφίαν κ' ἀρχοντιά. Παράξενο ἀπὸ τὸ Κέρκυρας τοῦ ἐξωφύλλου του καὶ τὴν διασκευαστικὰ ὑπερκαθαρεύουσα τοῦ προλόγου του ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριά ἀπὸ τὴν ἀφιέρωσιν στὸ Σολωμό καὶ ἀπὸ τὴν ἀποθέωσιν του, ἀπὸ τὸ καταναυτικὸ ἀντάμωμά της ἀγάπης του τῆς πετράρχικῃς πρὸς τὴ σύζυγον καὶ τοῦ πόνου του γιὰ τὸ χαμὸ τῆς θυγατέρας (τὰ μισὰ στὴ γυναῖκα καὶ τ' ἄλλα μισὰ στὴν

κόρη), καὶ ἀπὸ τὴ χαρακτηριστικὴ προσπάθεια τῆς γλώσσας τοῦ βιβλίου πὼς μένοντες δημοτικῇ, νὰ βλέπῃ ἐν ταύτῃ στὴν καθαρεύουσα ὡς πρὸς τὸ ἄστρο τὸ πολικὸ καὶ νὰ γωνίζετο νὰ ὑφωθῇ πρὸς ἐκείνη, καὶ μὲ ὅλους τοὺς συνιζησιατικοὺς κυματισμοὺς τῆς ἰταλικῆς στιχουργικῆς—ἰταλικῇ τὴ λέω, μὰ δὲ λησμονῶ πὼς ὁ νεώτερος στίχος μὲ ὅλες τίς κάποιες του κατὰ τὰ διάφορα ἔθνη διαφορὰς εἶναι φαινόμενο διεθνικὸ πού ταυρίζεται, ἂν δὲν ἔχω λάθος, καθὼς καὶ ἡ ρίμα, σὲ ὅλα ἢ στὰ περισσότερα ἔθνη. Ὡς πρὸς τὴ συνίχησιν, μὲ φαίνεται πὼς ἡ προσπάθεια τοῦ Σολωμοῦ—καθὼς φαίνεται—στὰ τελευταῖα σχεδιάζοντα τῶν «Ἐλευθερῶν Πολιορκημένων»—νὰ τὴν ἀποφεύγῃ συστηματικὰ, καὶ μὲ ὅλη τὴ νευρώδη δύναμιν πού δίνει τὸ σύμφωνο στὸ στίχο,—δὲν εἶναι εὐτυχισμένη προσπάθεια.»

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Μιχαὴλ Ἀργυροπούλου (Ρῆγα Ραγιά). Τ' Ἀνιστόρητα. (1922 - 1924). Ἀθήναι 1925.

Ἐνα βιβλίο μὲ ποιήματα εἶναι πάντα ἐπικαιρόν, ἀρκεῖ νὰ ἔχει μέσα του στίχους πού δὲν ἀφίουν ἀσυγκίνητο τὸν ἀναγνώστη. Καὶ τὸ βιβλίο τοῦ Μιχαὴλ Ἀργυροπούλου ἔχει μέσα ποιήματα σὰν καὶ τοῦτο:

Ἡ ἐξοδος.

Δὲν διακονεῖς κ' οὐτε σὰς ζητῶ ἐλεημοσύνη.	Σὰς φέρνω καὶ τῆς Τέχνης τοὺς ρυθμοὺς μαρμαρωμένους.
Ψηλὰ τὸ μέτωπό μου τὸ κρατῶ. στεφάνῃ ἢ δούλῃ.	καὶ τῶν Ναῶν καμπάνες γιὰ κλαυμούς τοῦ σκόρπιου Γένους.
Τὸν Ὀμηρο βασιτὴ στὴν ἀγκαλιά, τοῦ Νου κορῶνα,	Καὶ πίσω ἓνα κοπάδι ἀπὸ ψυχῆς, ἴσκιους θυμάτων,
καὶ σὰς τὸν ἀπιθῶν, ἀπ' τὴ σπηλιὰ, στὸν Παρθενῶνα!	μὲ σφαχτερά, σπονδὲς καὶ πρὸς οὐχὺς μελλοθανάτων!...
Σὰς φέρνω καὶ τὴν τέφρα τῶν Σοφῶν, τῶν Ἑφεστίων.	Στὰ χέρια θυμιατήρια! Ταπεινά τὰ μάτια. Ἀθήνα.
σὰς φέρνω καὶ τὸ δέμα τῶν Γραφῶν κ' Εὐαγγελίων.	Δὲν διακονεῖς ὁ πόνος σὰς περνᾷ... —Ρωμέ, προσκύνα!

Τὰ ἐξῆς αὐτὰ τετράστιχα ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ ἀριστούργημα. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ μποῦνε στ' ἀναγνωστικὰ τῶν σχολείων. Εἶναι ἓνας ὄγκος στὸ μεγαλεῖο τῆς προσφυγικῆς Ψυχῆς πού ἔρχεται, ὕστερ' ἀπὸ τὴν καταστροφὴ, στὴν παλιὰ Ἑλλάδα. Καὶ ἦταν φυσικὸ ἡ ἐμπνευσίς του νὰ ἔχῃ τὴν εὐκρίνεια, γιατί ὁ ποιητὴς εἶναι κ' αὐτὸς ἓνας πρόσφυγας, πού βλέπει μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του μιὰ προαιώνιον ἐλληρικὴν παράδοσιν πού ἐξορίζετο ἀπὸ τὴν πανάρχαια πατρίδα της.

Ὁ κ. Ἀργυροπούλος ἔχει ἓνα σημαντικὸ παρελθόν, εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ποιητὰς τῆς Ἀθηναϊκῆς σχολῆς, καὶ οἱ πρῶτοι στίχοι του εἶχαν δημοσιευθῇ στὸ «Μὴ Χά-νεσαι» τοῦ Γαβριηλίδου. Ἡ διάδοσίς του ζωορὴ καὶ καλλιτεχνικὴ πάντοτε, ἂν καὶ κάποτε ρητορικὴ κάπως. Στὴν Ἑλληνικὴ Σχολῇ, πού ἔζησε τὰ καλλίτερα χρόνια τῆς ζωῆς του, ὁ Ἀργυροπούλος στάθηκε ἀξίος ἀντιπρόσωπος τῆς νεοελληνικῆς τέχνης, μαζί μὲ τὸν Ἀγγελὸ Σημησιώτη, τὸν Ἀλέκο Φωτιάδη, τὸν Στέλιο Σεφεριάδη.

Ἀλλὰ ἐκεῖ πού ὁ ποιητὴς μᾶς δίνει ὅλο τὸ μέτρο τῆς τέχνης του εἶναι τὰ «Σμυρ-νιώτικα». Στὴ Νέα Ἑστία ἐδιαβάσαμε ὡραία δείγματα. Τὰ ποιήματα αὐτὰ κλεί-νουν στοὺς ζωντανούς στοίχους τῶν κατὰ τὸ πάθος τῆς ἀνατολίτικης ψυχῆς.

Ἄλλως τε ὁ ποιητὴς στὴν πολυπόσωπὴν καὶ ἀξιοπρόσεχτη πάντα, ἐμφάνισή του, τὴν κοινωνικὴν, τὴν πολιτικὴν, τὴν ἐπαγγελματικὴν, τὴν φιλολογικὴν, διατηρεῖ μέσα του ἀσβήσαντὴν τὴν ἀγάπην τῆς χαμένης πατρίδας του. Μᾶς τὸ ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος στὸ τετράστιχον αὐτό μὲ τὸ ὅποιο τελειώνει τὸ ποίημά του: «ἡ χώρα πού γεννήθηκα», καὶ ἡ ποιητικὴ αὐτὴ συλλογὴ του.

«Όσο βρίσκεσαι στο νοῦ μου, δὲν σὲ χάνω,
λαγγωμένη Ἀνατολή,
Σὲ ξανοίγω καὶ σὲ νοιόθω καὶ σὲ φτάνω...
Καὶ γιὰ σένα τὸ στερνό μου τὸ φιλί».

Κι' ἂν ἔχει καταστραφεί ἀπὸ τὸ βάρβαρον ἢ ἀλησμόνητη Σμύρνη, γιὰ τὸν Ποιητὴν ὑπάρχει ἀκόμη, ἀφοῦ τὴν κλεῖ ζωντανή μέσα στὴν εὐγενική ψυχὴ του!

Ω *

Θοράου Καστανάκης: «Τὸ Παρίσι τῆς νύχτας καὶ τοῦ ἔρωτα», Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἀγών, Ἀθῆναι βιβλιοπωλεῖο Γ. Βασιλείου, 1929, σελ. 162, δραχ. 30.

Ὁ συγγραφέας τῆς «Χορεύτριας Κοντεσσίνα Φιλιτσίτα» ὁλοένα κ' ἐξελλίσσεται. Τὸ λαμπερὸ τοῦ πνεύμα ζητάει ἀνήσυχο νὰ βρεῖ τὸν πραγματικὸ τοῦ δρόμο, ἀπομιά διανυγὴ δημιουργικότητα. Μᾶς τὸ δείχνουν τὰ τελευταῖα τοῦ διηγήματα, πού πῦ ἀνθρωπιστικά, παρ' ὅλη τὴν εἰρωνεία πού ἔχει ἡ χιουμοριστικὴ διατύπωσή τους, ἀποπνέουν κατὰ βάθος ἕναν πεσσιμισμό, ἀγανάκτηση γιὰ τὴν ἀδικίαν, οἶχτο γιὰ τὰ ἀνθρώπινα συντρίμματα τῶν τόπων πού παρουσιάζει. Ἡ μονοτονία τῆς ἀραιῶν κ' ἐκφυλῶν τῆς Μητροπόλεως τοῦ βίτσιου καὶ τῆς ἡδονῆς, τοῦ Παρισιῶν, μονοτονία πού μ' ὅλο πούχε τὸ χάρισμα τῆς ἄβιαστης διατύπωσης, χάρις στοῦ θαν-μαστό χειρισμὸ ἄφογου λεξιλόγιου, ἡ μονοτονία αὐτὴ πού ὀφείλονταν ἀκριβῶς στὴν ἀπορροφήση τοῦ συγγραφέα νὰ ζωγραφίσει μὲ μοναδικὴ τέχνη τοὺς τύπους του—μιά μικρὴ γωνιά τῆς ζωῆς—παρμελώντας τὸν ἀναγνώστη, πού θὰ προτιμοῦσε νὰ γήματα του.

Ὁ Καστανάκης ἀναμφισβήτητα ἔχει ταλέντο. Καὶ φαντασία. Κι' εἶναι κ' ἕνας ρομαντικὸς χιουμορίστας. Γιατὶ ζεῖ στοῦ Παρισι. Ἐκεῖ λέει στὴν «Παρισινὴ ζωο-σ' ἄλλες πολιτεῖες τὸ κρατὶ κυρίαρχη ἢ στασιμότητα τοῦ καθημερινοῦ. Τὶς ιδιό-τροπες ἀπαιτήσεις τοῦ εἰωθετικοῦ σου κόσμου δὲν τις ἀνταγωνίζεται καθόλου ἐδῶ ἡ ἐξω περιρρέουσα ζωὴ. Τὶς ὑποβοηθεῖ. Συντρέχει τὴ ρέμβη σου, τῆς δίνει ἕνα ἀκριβολόγημα ἡδονῆς».

Τὸ βλέμμα τοῦ φωτεινοῦ σὰν προβολέας, ἀνήσυχο κι' ἀπροσδιόριστο εἶναι γεμάτο εἰρωνία κι' εὐαισθησία. Ὑπερευαίσθησία πού δέχεται ἀμέσως καὶ τὴν παραμικρὴν ἐντυπώσιν ἐντύπων, τῆς κυνηγᾷ καὶ τις ἀποδίδει σὰν ἕνα παιδί πού δέχεται τις εὐχρὲς φόρμες. Εἶν' ἕνας ἱμπερессиονιστὴς ζωγράφος τῆς ζωῆς μὲ δυνατὴ φαντα-πνεῦμα τοῦ κινεῖται εὐκίνητο, μὲ ἀτομικότητα κι' ἀνεπτυγμένες ὅλες τις αἰσθησεις. μ' ἀλκαδὸς καὶ πονετικός.

Ἐχει εἰπωθεῖ πὼς τὸ εἶδος πού καταπιάστηκε ὁ Καστανάκης, εἶν' εὐκόλο κι' εὐκόλο, ἀλλ' ὁ Καστανάκης διαρκῶς κι' ἀπλώνει τὰ ὅριά του, ὥστε νὰ μὴ στενο-δὲν σκοντάφτει. Νομίζεις—καὶ τότε θαναμάξεις γι' αὐτό—πὼς παραλογίζεται. Πὼς τὰ λόγια τοῦρχονται ἀθελα καὶ φυσικά στοῦ στόμα.

Τὰ πρόσωπα τοῦ εἶν' ἀληθινὰ ἀχνὰ καὶ περνοῦν πίσω ἀπὸ διάφανο παραβάν, δίχως νὰ τὰ ζοῦμε ἀληθινὰ. Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἀφήνουν ψυχροὺς. Ἀντίθετα ὁ νοῦς αὐτὸς ζωντανεῖ καὶ τοὺς δίνει φόρμα, πού ποτὲ δὲν τὴ σκεφτήκαμε. Καὶ στοῦ σημεῖο αὐτὸ φυσικά δὲν μπορούμε παρὰ νὰ τότε θαναμάσουμε.

Τὸ πρῶτο διήγημα τῆς τωρινῆς σειρᾶς «Τὸ Παρίσι τῆς νύχτας καὶ τοῦ ἔρωτα»

εἶναι ψυχολογικό. Τ' ἄλλα τραγικοχιουμοριστικά. Καὶ στὰ δύο ἡ ἱκανότητα τοῦ συγγραφέα εἶναι μοναδική.

Καὶ δὲν μᾶς ἔδειξε ἀκόμα ὅλη τὴ δυναμικότητα τοῦ ταλέντου του. Γρήγορα ὁ Καστανάκης θάναί ὁ πολυδιαβαστότερος Ἕλληνας συγγραφέας στὴν Εὐρώπη.

Μιν.

Λάβαμε τὴν πάρα κάτω *Διαμαρτυρία* καὶ τὴ δημοσιεύουμε γιατί νομίζουμε πὼς ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης πρέπει νὰ εἶναι ἀπαραβίαστη.

Διαμαρτυρία.

Ἡ Φοιτητικὴ Συντροφία πού ἀπὸ τὰ 1910 ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Δημοτικισμοῦ καὶ γιὰ τὸ πνευματικὸ ξεσκάβωμα τῆς χώρας μας, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν ἀντίδραση πού γεννήθηκε ἐναντίᾱ τῆς δέχτηκε τώρα τελευταῖα ἕνα χτύπημα πού δὲν πρέπει ν' ἀφίσει ἀσυγκίνητο κάθε ἄνθρωπο πού θέλει νὰ λέγεται διανοούμενος.

Ἐκεῖνο πού δὲν τόλμησε νὰ κάνει παρ' ὅλες τις προσπάθειές της οὐτ' αὐτὴ ἡ διχτατορία τοῦ Παγκάλου πραγματοποιεῖται σήμερα ἀπ' τὴν Πανεπιστημιακὴ Σύγ-κλητο.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Φοιτητικῆς Συντροφίας φοιτητὴς Κ. Φωτιάδης ἀποβλήθηκε γιὰ πάντα ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθῆνας μὲ κατηγορίες πού σ' *ὅποιαδήποτε στιγμή μπορούμε ν' ἀποδείξουμε τὸ ἀβάσιμό τους.*

Καταγγέλλοντας σὲ σὰς τὴν πράξη αὐτὴ τοῦ Πανεπιστημίου πού καταλύει κάθε ἔννοια ἀπονομῆς δικαίου

διαμαρτυρόμαστε

καὶ σὰς καλοῦμε νὰ ζητήσετε μαζί μας τὴν ἀκύρωση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς πού στὴν οὐσία της εἶνε χτύπημα κατὰ τοῦ Δημοτικιστικοῦ Ἀγώνα.

Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΑ

(Γιὰ νὰ κρίνῳνται πρέπει νὰ λαβαίνῳμε δυὸ ἀντίτυπα).

— Francesco de Simone Brouwer: «Una pagina autobiografica di Andrea Laskaratos». Napoli, MCMXXIX.

— Teodoro Briccos: «Grecia e Italia», vaticini e note di un Elleno.

— Francesco Guardione: «La reazione Borbonica in Sicilia ed il trionfo della Rivoluzione unitaria, 1850—1861. Con appendice e la commemorazione del conte di Cavour al parlamento Britannico». Palermo, 1920, lire 20.

— Κλαυδίου Μαρκίνα: «Τὰ κρίνα τῆς σιωπῆς» ποιητικὴ συλλογὴ, Ζηκῆνης, Ἀθήνα, 1928, δρ. 15.

— Ἀλεξ. Φιλαδελφέως: Une conference sur l'Espagne (πού δόθηκε στὸν Παρνασσὸ στὶς 8 Ἀπρίλη 1929).

— Γεωρ. Κασιόμπαλη: «Ὁ Παλαμᾶς καὶ τὸ σπῖτιν», κριτικὴ μελέτη, Ἀθήνα, 1929, δραχ. 5. (θὰ κριθεῖ στ' ἄλλο φύλλο).

— Α. Μ. Ἀνδρεάδης: «Τὰ θέατρα τῆς Βιέννης», ἀνατύπωση τῆς ἐνδιαφέρουσας μελέτης ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑστία», (1929).

— Εὔσταθ. Λαγκάνη: «Ρωδιακὸν ἡμερολόγιον» (1929). Πλουσιώτατο σὲ ἱστο-ρικὴ καὶ λαογραφικὴν ὕλη σχετικὴ μὲ τὰ δωδεκάνησα.

— Φ. Κουκουλέ: «Μπολιάρης» «Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Ἑλληνι-

ἔδωκεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. — Ἐπίσης ἐν ἄρθρῳ «Εἰς ἀναζήτησιν τῶν βραχιόνων τῆς Ἀφροδίτης» ἀπὸ τὸν Θεόδ. Βελλιανίτη. — Στὸ τεύχος Μαρτίου «Οἱ φιλέλληνες τῆς Ἑλβετίας» τοῦ καθηγ. Μιχ. Κεπετζή. — Καὶ τὰ δύο τεύχη κοσμοῦνται, ὅπως πάντα μ' ἐξαιτίας εἰκόνας.

— Στὸ «*Νεολόγο Πατρῶν*» (5 Ἰουλίου): ἐν ἄρθρῳ τοῦ Νικ. Μουσμότη «Ὁ τοῦ Πλάτωνος καὶ ὁ σύγχρονος πολιτισμός».

— Στὸ *Corriere marittimo Siciliano* (10-22-30 Ἰουνίου) ἐν ἄρθρῳ τοῦ σοφοῦ ιστορικοῦ συγγραφέως Φρυγ. Γκουαρντιόνε «*Del obbligo di onorare le realtà delle opere*» μ' ἐνδιαφέροντα ιστορικά σημεῖα τῆς πολιτικῆς δράσεως τοῦ Φωσκόλου.

— *Rassegna Nazionale* (Ρώμη), μηνιαία σοβαρώτατη ἐκδοσὶς διευθυνόμενη ἀπὸ τῇ Μαρία Δουτῆα Φιόμπε. Διαδύσκειτο στὸ τεύχος Μαρτίου ἐν' ἐνδιαφέρον ἄρθρον «*L'esilio e l'idea unitaria monarchica di Daniele Manin*».

— Στὸ «*Guida Bibliografica mensile*» (Μιλάνο, Μάρτιος), ἐν ἄρθρῳ «*La Questione Romana*» μὲ πλούσια σχετικὴ βιβλιογραφία. Ἄλλο ἐνα «*Il libro italiano in Grecia e Bulgaria*», ἀπ' ὅπου μαθαίνουμε πῶς στὴν Ἑλλάδα ξοδεύονται ἐβδομαδιαῖα 30 ἰταλικά βιβλία κάθε εἴδους. Ἀπὸ τοὺς σύγχρονους ζητοῦνται ὁ Ντ' Ἀννούτσιο, Πιραντέλλο, Παπίνι, Ντα Βερόνα. — Στὸ τεύχος Ἀπριλίου ἐν ἄρθρῳ γιὰ τὸ νέο Ἀκαδημαϊκὸ καὶ σοφὸν ἑλληνιστὴ Ettore Romagnoli. Στὸ ἴδιον τεύχος σημειώνεται ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία» γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τοῦ Βρίκου.

— Στὸ «*Libri del giorno*» (Ρώμη, Ἰούλιος) ἐν ἄρθρῳ τοῦ G. Cesari «*Elle-nismo dannunziano*», κ' ἐν ἄλλο τοῦ Boselli «*Decadenza di Blasco Ibanez*».

— Στὸ τεύχος Ἰουνίου ἐν ἄλλο πολὺ ἐνδιαφέρον τοῦ Roggero «*Sotto le mura di Constantinopoli*» σχετικὸ μὲ τὴς Σταυροφορίας καὶ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Dandolo ἀπὸ τὰ Ἑφτάνησα.

— Στὸ *Studi Senesi* τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σιένας (τεύχος 1-2): «*Lo status internazionale dell' Italia*» κ' ἐν ἄλλο τοῦ φίλου καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ των Alberto Bertolino «*Bacone e l'economia*».

— Τὸ τεύχος 25 Ἀπριλίου τῆς *Semaine Egyptienne* ἀφιερωμένο στὸν Καβάφη μὲ γνῶμες καὶ ἄρθρα τῶν R. Furness, Γρυπάρη, Dieterich, Dobrée, Fiechter, Φιλήντα, Α. Πολίτη, Θρύλου, Μαλακάση, Βερναρδάκη, Καζαντζάκη, Lebesgue, Μαριέττας Μινώτου, Hesselring, Ρίτας Σεγκοπούλου καὶ ἄλλων. Μὲ σκίτσα, αὐτόγραφα ὠραιότατων ποιημάτων του, μεταφράσεις γαλλικῆς κ. τ. λ. Πουλιέται τρία φράγκα.

— Ἡ «*Italia Letteraria*», δημοσιεύει μιὰν ἀριστουργηματικὴν βιογραφία τοῦ Καβούρ ἀπὸ τὸν Alfredo Panzini. Στὸ φύλλο τῆς 14 Ἰουλίου, στὴν πρώτη σελίδα, σημειώνεται ἡ ἐξέλιξις τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας.

— Στὴν «*Europa Orientale*» (Μάρτιος, Ἀπρίλ): «*Come la storia della Russia premongolica*...» τοῦ καθηγ. Workonsky.

— Μαθαίνουμε ἀπὸ τὸν Ἰταλικὸ τύπο, ὅτι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1930 θὰ γίνουν στὴ Συρακοῦσα τῆς Σικελίας, οἱ τακτικὲς κλασσικὲς Παραστάσεις στὸ ἐκεῖ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ θέατρο. Θὰ παίζουσι ἡ «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐρυπίδου καὶ ὁ «Ἀγαμέμνων» τοῦ Αἰσχύλου.

Ὁργανωτὴς τῶν Παραστάσεων ποὺ σημείωσαν τόσο μεγάλην ἐπιτυχίαν κάθε φορὰν, ἀπὸ τὸ 1914, εἶναι τὸ Istituto Nazionale del Dramma Antico, ποὺ διευθύνει ὁ Σικελὸς εὐπατρίδης καὶ φιλέλλην conte Mario Gargallo, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ κυριώτερος παράγων τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ὅλη αὐτὴ ἡ ἀναθῆσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχαίου θεάτρου στὴ Συρακοῦσα. Μεταφραστὴς τῶν ἔργων ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κείμενο, εἶναι πάντα ὁ διάσημος ἰταλὸς ἑλληνιστὴς, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ettore Romagnoli, ὁ ὁποῖος ἔχει μεταφράσει τοὺς περισσοτέρους ἑλληνικὰς κλασσικοὺς σὲ ἀρμονικώτατες καὶ ἑμμετρὰς μεταφράσεις. Γιὰ τὴς ἐορτὰς αὐτὰς, ποὺ ἀσχολήθηκε πάντα ὁλος ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος, θὰ γράψωμε προσεχῶς.

Στὸ ἐρχόμενο θὰ δημοσιεύσωμε ἕνα ὠραιότατο ἄρθρον τοῦ κ. Β. Βενιαρέλλη μὲ ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Βενιζέλου. Δυστυχῶς δὲν ὑπόρρεσε νὰ συμπεριληφθῇ σ' αὐτὸ τὸ τεύχος γιὰτὶ λήφθηκε ὀργά.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

"ΣΟΚΟΜΠΕΛ,"

Βεντζίνη, Πετρέλαια ἀκάθαρτα. Ὁρυκτέλαια

= Διαρκὲς Παρακαταθήκη =

Παρά τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙΩ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΩΗΣ "Η ΕΝΩΣΙΣ,"

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1829.

Ἡ μεγαλειτέρα Γαλλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία

καὶ ἐκ τῶν πρώτων Εὐρωπαϊκῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν Ζωῆς.

Πράκτωρ Ζακύνθου ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΝΕΣΤΛΕ,"

Γάλα Βλάχας, Γαλακτοῦχον Ἀλευρον Νεστλέ, Φαρίνα ΜΙΑΟ

— ο Διαρκὲς Παρακαταθήκη ο —

Παρά τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙΩ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μὲ Κεφάλαια ἰδικά της.

Δίρας 18,000,000.

Πράκτωρ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀνώνυμος Ἑταιρεία — Ἔτος ἰδρύσεως 1893.

Κεφάλαιον Δρχ. 100,800,000, Ἀποθεματικά Δρχ. 221,800,000

96 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΠΛΕΙΟΝΑ ΠΑΣΗΣ ἈΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

9 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ Τῷ ΕΞΩΤΕΡΙΚῳ

(Ἐν Ἀμερικῇ, Ἀγγλίᾳ, Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ)

ΠΥΚΝΟΤΑΤΟΝ ΔΙΚΤΥΟΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΩΝ

ΕΚΤΕΛΕΙ: τηλεγραφικὰς ἐντολάς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως χρεωγράφων καὶ εἰς τὸ Χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης.

ΠΑΡΕΧΕΙ: πᾶσαν πληροφορίαν ἐν σχέσει μὲ τὰ Ἀμερικανικὰ χρεώγραφα.

Σύνολον Καταθέσεων τῇ 31 Δεκεμβρίου 1928 Δρχ. 2,500,000

Τύποις 'Αθ. Σκορδίλη.—Σύρος